

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Andra Kammaren. N:o 28.

Onsdagen den 15 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 7 och 8 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången bevillningsutskottets betänkanden n:is 6 och 7.

§ 3.

Efter föredragning vidare af Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 160, med delgifning af bemälde kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ytterligare utsträckning af fridlysnings-tiden för elg, beslöt Andra Kammaren hänvisa detta ärende till be-handling af sitt tillfälliga utskott n:o 3.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg till en början konstitutions-utskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Uti en från Andra Kammaren till konstitutionsutskottet öfver-lemnad motion, n:o 178, hade herr *P. Andersson* i Högkil föreslagit: att i stället för sista stycket i § 60 riksdagsordningen må införas:

Omröstning skall ske öppet efter namnupprop. Befinnas rösterna lika delade, afgöre talmannen;

att senare delen af § 65 riksdagsordningen "för att vid sådan omröstning — — — — — genast förstöras" må ändras och erhålla följande lydelse:

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Om ändring
af §§ 60, 65
och 75 riks-
dagsordnin-
gen.
(Forts.)

Om vid sammanräkningen af de afgifna rösterna dessa befinnas lika delade, afgöre talmannen i Andra Kammaren; samt att i sammanhang dermed § 75 riksdagsordningen erhåller följande lydelse:

Vid alla val, hvilka alltid skola ske med slutna sedlar, iakttages etc. etc. likasom förut.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts: af herr *Hedin*, som väl önskade införande af öppen omröstning, men ej kunde gilla förslaget att vid paria vota öfverlemnas afgörande röst åt talmannen; samt

af herrar *Vahlin* och *Nilson* från Lidköping.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Vahlin*: Då jag reserverat mig mot utskottets hemställan utan att angifva min ståndpunkt i frågan, ber jag att få meddela, att jag hufvudsakligen ansluter mig till herr Anderssons motion, äfven om jag i fråga om förfarandet vid paria vota måhända hellre sett, att, der detta inträffar vid frågor, som kunna förfalla, dessa frågor finge anses hafva förfallit; men jag skall i detta hänseende icke göra något yrkande.

Den af utskottet anförda invändningen, att, så länge talmännen utses af Kongl. Maj:t, det vore oformligt, om de skulle erhålla rätt att afgöra kamrarnes beslut vid paria vota, kan jag icke tillmäta synnerlig betydelse. Jag vågar hoppas, att, då en gång den reform, hvarom nu är fråga, lyckats vinna Riksdagens bifall, äfven en annan reform icke heller länge skall låta vänta på sig, nemligen den, att kamrarne sjelfva ega välja sina talmän. Det går för närvarande så långsamt med våra reformer, att vi kunna med skäl hoppas, att, när en gång tiden är mogen, få så många fler på en gång. Det finnes historisk erfarenhet för den saken, och den erfarenheten bekräftar helt enkelt en lag, som säger, att så *måste* ske.

Det inträffade en gång för cirka 15 år sedan, att inom den folkrikaste staden i den valkrets, jag har äran att representera, någon tog sig för att utlysa ett allmänt valmöte. Detta ansågs redan såsom en ganska vådlig nyhet och såsom än farligare ansåg man, att ett par personer satte i fråga, att den kandidat, som tycktes ha utsigt att vinna valmännens förtroende, skulle uttala sina åsikter i några af de viktigaste frågor, som man kunde förvänta skola förekomma vid riksdagen. Denna begäran mottogs med ogillande och indignation. Man förklarade, att riksdagsmannakandidaten var en förständig, hederlig och bra karl, som nog skulle försvara ortens intressen, men att han på något sätt skulle angifva sina åsikter, det ansåg man såsom en alldeles för stor begäran. Detta blef också mötets beslut; de nyfikne fingo icke sin önskan uppfylld.

Sådant torde vid den tiden förhållandet nog ha varit litet hvarstans, men man känner väl, huru förhållandena sedan dess förändrat

sig. Nu lär på de allra flesta ställen ingen kandidat ha utsigt att vinna valmännens förtroende, om han icke öppet och ärligt uttalar sin åsigt i åtminstone de viktigare frågor, som kunna förväntas komma före. Den offentliga kandidaturen — man må tycka om den eller icke — är dock ett faktum, och då så är, måste vi räkna dermed. På den tid, då valmännen icke på förhand önskade känna åsigheterna hos den man, som de sände upp till Riksdagen, stod dermed i full öfverensstämmelse, att de icke heller kunde få veta, huru deras riksdagsman afgifvit sin röst vid riksdagen. Numera har det första förhållandet ändrat sig, och det är denna förändring i tidsförhållandena och den allmänna opinionen, som också med nödvändighet kräfver, att grundlagen ändras.

Jag tänker, att väl ganska många af denna kammares ledamöter hafva, innan de valdes, mer eller mindre offentligt hemma tillkännagifvit sina åsikter i dagens frågor. Det vore nu litet besynnerligt, om samme riksdagsmän skulle här, då det gäller att infria sina ord, önska bibehålla ett hemlighetsmakeri. Derför kan knappt finnas mer än ett skäl, och det skulle vara, att de visserligen icke anse sig behöfva det för egen del, ty de äro nog orädda och sjelfständiga, men att de misstro sina kamraters sjelfständighet och därför vilja gifva dem ett stöd i den hemliga voteringen. Men att vid sina åtgöranden och beslut utgå från den åsigten, att kamraterna äro svagare än en sjelf, det är kanske icke någon rätt utgångspunkt. Det kan mycket lätt hända, att man har misstagit sig, och att de äro sjelfständigare än en sjelf; och för öfrigt anser jag, att, om det förekommer mindre sjelfständiga riksdagsmän, så är icke den hemliga voteringen någon god hjälp mot olägenheterna deraf.

En lag, som bestämdt fordrar, att riksdagsmännen äro orädda och sjelfständiga, den skall uppfostra till sådana egenskaper. En lag, som icke har en sådan fordran, den skall ock medföra motsatta verkningar.

Jag skall icke längre besvära kammaren. Jag anser, att man svårigen kan rösta mot förslaget, så vida man icke misstror både sig sjelf och andra, eller man tror väl om sig sjelf och illa om andra, eller slutligen, att man alls icke känner till den förändring i tidsförhållandena, som gör en sådan förändring i grundlagen alldeles nödvändig.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till herr Anderssons motion.

Häruti instämde herrar *von Friesen, Gumelius, Berg* från Stockholm, greve *Hamilton, Olsson* från Stockholm, *Fjällbäck, Beckman, Jakob Erikson, G. Ericsson* från Stockholm, *Hammarlund, Wavrinsky, Johansson* från Stockholm, *Palm, Aulin, Zotterman, Bülow, Hedlund, Liljeholm, Forsell, Bruse, Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Lysvik, *Stjernspetz, Hahn, Jansson* i Saxhyttan, *Persson* från Arboga, *Norman, Persson* i Tällberg, *Nydahl* och *Kardell*.

Herr Nilson från Lidköping yttrade: De manliga och kraftfulla

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen. (l'orts.)

Om ändring af §§ 60, 65 och 70 riksdagsordningen.
(Forts.)

ord, hvarmed motionären nu liksom vid 1889 års riksdag motiverat sitt förslag om införande af öppen omröstning inom Riksdagens kamrar, hafva lika litet nu som förra gången lyckats tillvinna sig förtjent uppmärksamhet hos utskottets majoritet. Detta visar, huru svårt vår representation har att gå ifrån gamla vanor, äfven då dessa ingalunda kunna sägas vara goda vanor. För min del har jag svårt att förstå, huru en representant, som icke endast vill gå och gälla för att vara en sjelfständig man, utan verkligen också är det, kan vilja motsätta sig den öppna omröstningens införande. Deremot finner jag nog förklarligt, att mången svag natur stundom känner sig rätt belåten öfver att icke behöfva träda fram med öppet visir, utan kan söka skydd bakom den slutna voteringsedel, han håller i handen. Men det är just för dessas skull, som den öppna voteringen vore så önskvärd och skulle verka välgörande. De friska behöfva icke läkare, utan de kranke.

Såsom vi alla känna, går det nu så till, att endast då särdeles viktiga frågor af mera allmänt intresse stå på dagordningen, såsom t. ex. grundskattefrågan, försvarsfrågan, tullfrågan o. s. v., då antager diskussionen nära nog karakteren af en öppen omröstning, och nästan hvarenda representant är angelägen att få sin mening intagen i protokollet. I en mängd andra frågor åter, hvaribland kunna finnas flere, som djupt gripa in i vårt politiska lif eller gälla stora anslagssummor, der yttrar sig ofta endast ett jemförelsevis ringa antal af det ena eller andra partiets mera framstående, ledande män, och åtskilliga andra instämna med dessa, under det att emellertid det stora flertalet tiger still och sparar sig, till dess den slutna omröstningen kommer. Detta är visserligen icke i och för sig något att klandra, då vi nog litet hvar tycka, att man åtminstone inom denna kammare har mer än nog af tal och anföranden; och allraminst kan det tillkomma mig att uttala ett dylikt klander, som sjelf så sällan deltagar i diskussionen och ger till känna mina åsigtter i föreliggande frågor. Men följden blir emellertid, att kammarens diskussionsprotokoll lemna mycket otillfredsställande upplysningar om respektive representanters ståndpunkt i en mängd viktiga frågor, som behandlats och afgjorts af Riksdagen, något, som dock såväl allmänheten som kommittenterna både önska och hafva full rätt att få veta. Ju mera politiska lifvet i vårt land börjat vakna och folket i alla landsändar intresserar sig för dagens frågor och följer med Riksdagens förhandlingar, desto oafvisligare blir ock dess fordran att få veta, hvar det har sina förtroendemän och huru dessa afgifvit sina vota icke blott i en och annan vitalfråga, utan äfven i alla andra viktigare frågor, som vid riksdagen förekommit. Först härigenom erhålles en totalbild af representantens politiska verksamhet, hvaraf kan skönjas i hvad mån han motsvarat valmännens skäligen anspråk och gjort sig värdig deras förtroende.

Är det nu, såsom jag vågar påstå, en rättvis och billig fordran, att ingen representant må låta sig skådas såsom genom ett dunkelt glas på ett otydligt sätt, utan i allt sitt görande och låtande träda fram i ljuset och visa sig i sin rätta gestalt, då är ock nödigt att omröstningarna i kamrarne ske öppet. Ty det finnes intet annat

praktiskt sätt, hvar på såväl Riksdagens egna ledamöter som den stora allmänheten derutanför kan erhålla säker kännedom om, hvilken ståndpunkt det stora flertalet representanter intagit i hvarje fråga. Och detta har man dock — jag upprepar det ännu en gång — ovilkorlig rätt att fordra af hvar och en, som, i och med det samma han mottagit det höga förtroendet att i Riksdagen representera svenska folket, sjelf erkänt sig vara en offentlig man.

Att ur teoretisk synpunkt den öppna omröstningen har företräde framför den slutna, det förnekas ju icke ens af reformens motståndare. Ja, många af dem erkänna att den har sina företräden äfven i praktiskt afseende. — Jag vill härvid särskildt nämna vår gamle bekante, professor Rydin, och hänvisar till hans yttrande i denna fråga, då den för två år sedan förelåg i denna kammare. — Hvad är det då, som ändock gör dem så obenägne för reformen? Jo, det förhåller sig nog så, att det egentliga skälet dertill bör sökas i den inre riksdagspolitikens gömslen. De i Riksdagens mysterier invigde känna mycket väl till, att den klass af representanter, som i utskottets betänkande erhållit den icke allt för smickrande benämningen "i allmänhet sjelfständige", kan under den slutna voteringsedelns skydd ofta varda en värdefull hjälptrupp åt det ena eller andra riksdagspartiet till främjande af dess syften. Denna hjälp vore icke alltid lika påräknelig, i fall voteringen skedde öppet, ty mången ja-sedel blefve då sannolikt förvandlad till nej, eller tvärt om.

* Ett af de skäl, som reformens motståndare åberopa till försvar för den slutna omröstningens bibehållande, är äfven, att under det nuvarande omröstningssättet representanten lättare kan, oberoende af hvarje påtryckning, i mera grannliga och ömtåliga frågor fatta sitt beslut endast på grund af sin öfvertygelse, utan att behöfva taga hänsyn till, om det votum han afgifver står i strid med den mening, som för tillfället kan anses vara rådande hos det stora flertalet af hans kommittenter. Ja, det är mycket möjligt, att han sålunda icke behöfver känna sig så mycket besvärad af något tryck från kommittenternas sida. Men han är i stället så mycket mera utsatt för påtryckning af partigångarne inom Riksdagen, och detta senare borde vara honom icke mindre förhatligt än det förra. Är han nog svag att rösta mot sin öfvertygelse blott "för judarnes räddslo skull", såsom det heter, då är denna hans handling lika litet ursäktlig, antingen det är kommittenterna som förorsaka hans räddhåga eller de fiskaler, som i kammaren bevaka hans steg.

För öfrigt får jag dock säga, att jag tror icke så liten öfverdrift ligga i det der talet om representanternas fruktan för sina kommittenter. Till dess motsatsen är bevisad, bör man väl vara skyldig att hos hvarje representant förutsätta det mod och den sjelfständighet, att han i allt följer sin öfvertygelse och icke låtit sig bindas af något imperativt mandat. Sådant vore vanhedrande både för honom sjelf och för hans kommittenter. Sjelfva hans val förutsätter att hans åsikter i allmänhet i frågorna för dagen äro kända och gillade af hans valmän, ty annars skulle de icke hafva valt honom. Men dermed är icke sagdt, att de af honom fordra, att han i *allt* skall rätta sig efter

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändring
af §§ 60, 65
och 75 riks-
dagsordnin-
gen.
(Forts.)

dem. Har han i någon vigtig fråga en åsigt stridande mot deras, men manligt och öppet gifver densamma till känna, mister han åtminstone icke hos dem den aktning, som hvarje ärligt uttalad öfvertygelse alltid ingifver. Vida värre är det då för honom, om han misstänkes för att leka blindbock med valmännen och allmänheten och får namn om sig att vara mindre pålitlig. Ärlighet varar alltid längst.

Jag har, herr talman, härmed angifvit de hufvudsakliga skäl, som föranledt mig att reservera mig mot utskottets betänkande och att nu yrka afslag å detsamma samt bifall till motionärens förslag.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr Höjer: Jag har begärt ordet blott för att anhålla att till protokollet få antecknad, att jag ansluter mig till den reservation, som af herr Hedin blifvit till utskottets betänkande afgifven. I likhet med honom och i likhet med motionären önskar äfven jag införandet af öppen omröstning. Men likasom herr Hedin drager jag mig något för att i händelse af paria vota lägga afgörandet i talmannens hand.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Att i motionen äro anförda goda skäl för motionärens yrkande läser icke kunna bestridas, likasom jag tror det kunde vara af stor vikt att kommittenterna finge veta hur deras representant i det ena eller andra fallet röstade. Att jag icke reserverat mig mot utskottets beslut hindrar ej, att jag i hufvudsaken delar motionärens mening. För egen del skulle jag icke hafva någonting emot öppen omröstning, och jag skulle vara färdig att när som helst afgifva min röst öppen i hvilken fråga som helst. Men jag har icke kunnat vara med om motionärens förslag, därför att han vill att talmannens röst skall vara afgörande vid paria vota. Enligt min tanke skulle man derigenom sätta talmannen i en allt för kinkig belägenhet. Ty den omsorg han nödgas att egna åt kammarens angelägenheter i öfrigt skulle göra det omöjligt för honom så sätta sig in i alla frågor, som en dylik uppgift kräfde.

Jag har intet yrkande att göra. Jag har blott velat uttala min åsigt i nu angifna hänseende och på samma gång gifva till känna, att jag i öfrigt icke har något emot motionärens förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Olsson* i Sörnäs och *Olsson* i Kyrkebol.

Herr Halvar Eriksson anförde: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva min ställning i frågan.

Ehuru jag icke kan gilla motionens formella sida, så till vida att talmannen skulle vara den afgörande, så snart rösterna i kammaren stode lika mot lika, men då jag likväl i alla händelser anser, att syftmålet med motionen är att föredraga framför den nu varande slutna omröstningen, i det att genom den öppna voteringen kommittenterna blefve mera i tillfälle att bedöma sina representanters görande och

låtande, och då deremot de, som icke vilja offentligen uttala sin mening, gömma sig bakom den slutna voterings sedeln, så kommer jag således att rösta för motionen, ehuru väl jag, som sagdt, i ett visst hänseende heilre skulle sett den formulerad i en annan rigtning. Jag ansluter mig för öfrigt närmast till herr Hedins reservation.

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr *Olsson* i Mårdäng instämde i detta anförande.

Herr *Dahn*: Jag är egentligen förekommen af herr *Jöns Bengtsson*. Jag är lika litet som han någon motståndare mot motionärens förslag om öppen omröstning, hvilken tvärt om enligt min tanke har goda skäl för sig. Men då jag icke kan vara med om att talmannen skulle vid paria vota hafva afgörandet i sin hand, därför att jag anser talmannens ställning vara så grannlaga, att icke ens en skugga af misstanke för partiskhet bör falla på honom, har jag icke velat reservera mig mot utskottets hemställan. Kan motionären komma fram med ett förslag om beslutets afgörande vid paria vota, som är antagligare äu det nu föreliggande, skall jag blifva den förste att vara med derom. Jag har icke något yrkande att göra.

Herr *Romberg* förenade sig med herr *Dahn*.

Herr *Linder*: Jag ber att få ansluta mig till motionären och till dem, som hafva uttalat sig i öfverensstämmelse med yrkandet i motionen. Till hvad som redan är yttradt i detta ämne ber jag att få lägga några få ord.

Redan i och för sig är det motbjudande, att en riksförsamlings ledamöter i de allra viktigaste angelägenheter lägga sin mening i vågskålen på det sättet, att de tyst nedlägga sina voterings sedlar i urnan. Men det är en särskild omständighet, som bjuder mig att, då det gäller den svenska riksförsamlingen, påyrka öppen omröstning. I det svenska folklynnet har jag nemligen trott mig finna ett nationalfel, som uppenbarar sig på det sättet, att alltför många svenska män gerna sticka under stolen med sin mening i viktiga spörsmål, draga sig för att, när det behöfves, ärligt och öppet sjunga ut. Om så är fallet — hvad jag nu sagt uppgifver jag dock endast som min personliga erfarenhet — böra kraftiga åtgärder vidtagas för åstadkommande af en ändring till ett bättre. Svenska Riksdagen bör dervid gå i spetsen, ty dess inflytande gör sig naturligtvis gällande i alla landsändar.

Hvad beträffar utskottets motivering, får jag säga, att jag icke med den är tillfredsstäld. En sådan förklaring som den, att "det sätt, hvarpå svenska folkets ombud hittills utöfvat Riksdagens beslutanderätt, icke berättigar till det påståendet att en öfvergång till den öppna omröstningen vore af behovet påkallad", lär väl i de flestas ögon icke betyda någonting alls. Detta är ett betyg, som konstitutionsutskottets majoritet gifvit, men som icke eger någon betydelse för denna frågas afgörande. Icke heller anser jag utskottet kunna bevisa hvad det säger, när det påstår att, om denna ifrågasvarande reform genomdrefves, man skulle kunna antaga, att represen-

Om ändring
af §§ 60, 65
och 75 riks-
dagsordnin-
gen.

(Forts.)

tanterna komme att vida mer än hittills motivera hvarför de deltaga i ett eller annat beslut.

Till sist vill jag nämna, att jag, i likhet med herr Hedin och andra talare, hyser betänkligheter emot förslaget att vid paria vota afgörandet skall öfverlemnas åt talmannen, enär dennes ställning dy-medelst skulle vid många tillfällen blifva oangenäm. Men då jag föredrager ett sakernas tillstånd, sådant som motionären genom sin motion åsyftat, framför det nuvarande, ber jag att få yrka bifall till motionen. Allra helst skulle jag vilja yrka återremiss under förhoppning att, i fall ärendet än en gång blefve behandladt af konstitutionsutskottet och sedan hit återkomme, ett fullgodt resultat derigenom skulle vinnas; men då jag icke vet huruvida ett yrkande om återremiss skulle vinna anklang inom kammaren, vågar jag icke framställa ett sådant.

Med herr Linder instämde herrar *Lovén* och *Nilsson* i Vrångebol.

Herr Ljungman: Med hänsyn till den förevarande motionen ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att för att genomföra en sådan ändring, som nu är i fråga, det är nödvändigt icke allenast att vara tillfredsstäld med förslagets formulering, utan äfven att göra klart för sig, huru det i sina detaljer skall tillämpas — detta senare både för att Riksdagen skall kunna se hvad förslaget innebär och för att Riksdagen skall vara färdig att antaga reglementariska bestämmelser i samma stund, som förslaget fått grundlags karakter. Att konstitutionsutskottet icke kommit med ett förslag i den riktningen beror dels derpå, att Första Kammaren fortfarande är alldeles emot reformen och dels att icke heller någon allvarligare stämning gjort sig gällande inom Riksdagen till förmån för den reform motionären antydt och önskar. Det är alldeles gifvet, att, för att ett sådant arbete skall komma till stånd, fordras en allmän mening, som drifver det fram, ty en minoritet kan icke gerna med framgång utföra det arbete, som är nödvändigt för en sådan reform. Jag tror, att under vår reaktionära tid man bör koncentrera sina liberala önskingar och sträfvanden på hufvudsaker och vänta med de mindre betydande reformerna, till dess man kan vinna dem samtidigt med hufvudsakerna.

Hvad för öfrigt sjelfva saken beträffar, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att man utan tvifvel gör våra förfäder orätt, då man låter förstå att de af osjelfständighet och räddhåga infört den slutna vateringen. Jag tror för min del, att de varit lika sjelfständiga och orädda, som någonsin vi, och att de i detta hänseende icke heller stått efter någon representation i utlandet. Man bör komma i häg, att det varit rent praktiska förhållanden, som framkallat det nuvarande arbetssättet vid riksdagen, och att det är öfvertygelsen att man dervid handlat klokt, som vållat att vi ha hvad vi nu hafva. Vi böra ej förbise, att såväl den öppna som den slutna vateringen har sina fördelar och sina olägenheter, och det är icke alls gifvet, att det varit bättre, om vi haft den öppna i stället för den slutna omröstningen. Jag medgifver emellertid att, i den mån de nuvarande förhållandena utveckla sig derhän att vi komma till ett mera parlamentariskt sty-

relsesätt så att Riksdagen betyder mera, den öppna omröstningen kan vara lämpligare. Men för närvarande tror jag i alla händelser, att det icke finnes någon utsigt att genomdrifva denna sak, utan torde man få vänta dermed, tills man kunnat genomdrifva större reformer.

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr *Wikstén* instämde häruti.

Herr Falk: Herr talman! Då jag anser denna fråga vara synnerligen viktig, kan jag icke underlåta att i korthet yttra min mening.

Jag delar icke den förste talarens uppfattning om nyttan och fördelen af den offentliga kandidaturen, af hvilken enligt hans förmenande såsom gifven följd skulle komma den öppna omröstningen. Jag kan icke gilla den, därför att det synes mig som om den offentliga kandidaturen icke alltid medfört de bästa valen. Jag betvivlar till och med dess behöflighet och gagn, emedan jag tror att, innan någon får det uppdraget att vara ledamot af Riksdagen, han också i den kommun han tillhör bör hafva varit i tillfälle att gifva till känna sin mening i samhällets och landets viktigare frågor. Derom behöfver jag icke vidare yttra mig.

Hvad åter den öppna omröstningen beträffar, har den visat sig inom t. ex. stadsfullmäktigeinstitutionen vara af synnerligen stort värde. Om icke stadsfullmäktige haft den öppna omröstningen, tror jag icke att denna institution kunnat utveckla sig så som nu varit fallet. För min del ser jag icke någon fara i att vid paria vota afgörandet kommer att bero på talmannen. Ty jag är fullkomligt förvissad att det förslag, som för någon tid sedan förelåg till behandling och som afsåg att Riksdagen sjelf skall få välja sina talmän, rätt snart kommer att blifva en verklighet. — Jag anhåller om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr *Thermænius* förenade sig med herr Falk.

Herr Björkman: Herr talman, mine herrar! I likhet med vice ordföranden i utskottet är jag af den tanken, att, så välbetänkt det föreliggande förslaget i och för sig än må vara, det icke låter sig göra att genomdrifva antagandet af öppen omröstning hos Riksdagen under närvarande tid. För min del har jag alltid varit gynsamt stämd för den öppna omröstningen och jag tror att det är mera skäl för dess genomförande nu än det någonsin varit förr. Ty vi veta att partiställningen, sådan den nu är, vållat att det vid många stora frågors afgörande inträffat att omröstningen gått än på det ena, än på det andra sättet, och att de, som bidragit till en frågas olyckliga utgång, skylt skulden på hvarandra. Om omröstningen i det stället skedde öppet efter namnupprop, skulle det antagligen blifva bättre. Hvarje gång saken varit före, sedan jag blef riksdagsman, har det för öfrigt, så vidt jag kan minnas, alltid talats mycket gynsamt för densamma. Så har det skett äfven i dag. Äfven i dag har saken välvilligt framhållits i kammaren. Äfven i dag har saken erhållit ett välvilligt omnämmande i utskotten. "*Men*", heter det, "det går icke an att an-

Om ändring
af §§ 60, 65
och 75 riksdagsordn-
ingen.
(Forts.)

taga densamma, på *det* sätt den föreligger. Vi vilja“, säger man, “vara med om saken, men icke på *detta* sätt. Hvarje gång jag hört detta, har jag alltid väntat att en annan Riksdag skulle vara dess mera gynsam för att realisera ett förslag af ifrågavarande syftning. Men jag har fått vänta förgäfvets och så blir det väl också hädanefter. Jag tycker dock att det är märkvärdigt, att det äfven i denna kammare finnes ett sådant motstånd här vid lag, som det verkligen gör. Jag är säker att, om motionären efter slutad öfverläggning begär votering, skall han finna att det icke är så många, som röstat för motionen, som man efter diskussionen skulle kunna antaga. Det kan icke hjälpas. Saken får gå sin gilla gång. Men jag har velat tillkännagifva att jag har samma ståndpunkt som förut, nemligen att jag tror att det vore nyttigt, om man kunde införa öppen omröstning inom Riksdagen. — Jag anhåller om bifall till motionärens förslag.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag kan icke neka till att jag blef öfverraskad, då jag fick läsa utskottets betänkande och såg att icke flere af Andra Kammarens ledamöter inom utskottet velat vara med om hvad motionären föreslagit. Uppmärksamheten har nu här af utskottets vice ordförande blifvit fäst på hvad som var anledningen härtill, nemligen att motionen icke hade någon större utsigt att vinna bifall. — Jag kan icke förstå den tankegången. Ty man skall väl rösta för de förslag man anser vara riktiga, de må nu hafva utsigt till bifall eller ej. Jag tror för min del att, när det är fråga om ett förslag, som man vill drifva igenom, så får man göra hvad man kan och ej låta det falla därför att det förut haft mindre tillslutning. Jag har alltid haft den uppfattningen, att den öppna omröstningen skall komma att verka icke blott till utbildandet af bättre karakterer, utan äfven till frammanandet af ett bättre politiskt lif, och jag tror att det för representanterna sjelfve vore önskvärdt, om de vid hvarje frågas afgörande kunde frigöra sig från misstankar angående sitt handlings-sätt. Under sådana förhållanden anhåller jag om bifall till motionen.

Herr *Ollas A. Ericsson* instämde i detta yttrande.

Herr Wavrinsky: Herr talman! Då jag instämde med den förste talaren och yrkade bifall till motionen, var jag icke blind för de olägenheter, som ligga deri, att talmannen skulle vid paria vota ega afgörandet. Jag erkänner också villigt att åtskilligt af hvad herr Ljungman anförde är berättigadt. Men jag betraktar resultatet af denna diskussion såsom icke annat än en opinionsyttring, och det är därför jag valt att obetingadt instämma med motionären. Det har erinrats om, att behandlingen af särdeles viktiga frågor i kammaren gerna antager karakteren af en öppen omröstning. Här förefaller det mig ytterst angeläget, att just detta blir händelsen, så att den föreliggande frågan får hela den karakteren. Må därför alla, som icke hafva någon tvekan eller skuggrädsla, skynda att instämma med motionären eller reservanterna, på det att allmänheten, som denna fråga nära rör, måtte få reda på huru landet är beläget, samt hvad repre-

sentanterna i Andra Kammaren vid denna frågas afgörande företagit sig. Det är alltså mera därför, att det må blifva en opinionsyttring än därför att jag föreställer mig att det nu ländertill något resultat, som jag anhåller om bifall till motionärens förslag.

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Herr talman! Då knappast någon enda talare ännu yrkat afslag å motionärens framställning eller rättare sagdt bifall till konstitutionsutskottets förslag, kan man väl föreställa sig att motionärens förslag bifalles i denna kammare. Jag skulle kunna helt och hållet instämma med den förste talaren i ärendet och har således icke heller behof att särskildt uttala mig om de motiv, som för antagandet af föreliggande motion kunna framhållas, då jag instämmer med honom. Men jag har också föreställt mig, att, om konstitutionsutskottet och ledamöterna af denna kammare verkligen hade velat realisera förslaget, om ej på sätt motionären framställt detsamma, eller att talmannen skulle afgöra frågan, då rösterna i något fall äro lika, något annat sätt skulle kunnat uppfinnas som skulle vara tillfredsställande. — Jag har åtminstone för min del tänkt att ett blifvande konstitutionsutskott skulle kunna taga frågan så, — då det nu icke lär vara annat än en opinionsyttring, om kammaren bifaller motionen — att, om rösterna äro lika i den gemensamma voteringen, skulle frågan derigenom anses hafva förfallit. Ty om rösterna sammanräknade i båda kamrarna äro lika, så är väl icke frågan så mogen, att icke den skulle kunna uppskjutas till ett annat år, så att man kunde se huru röstetalet då stälde sig. Deremot när rösterna äro lika i en fråga, som rör den ena kammaren ensamt, föreställer jag mig att lottning skulle kunna afgöra frågan lika väl vid öppen omröstning som nu. Ty hvad är det väl nu annat än lottning, då man tager undan och aflägger den förseglade sedeln, som lika väl kan vara en ja-sedel som en nej-sedel. Lottning kan således afgöra huru beslutet skall komma att se ut, äfven om omröstningen kommer att ske öppet.

För att nu denna kammare må komma att fatta beslut i det syfte, som motionären föreslagit, och dermed åstadkomma en opinionsyttring, skall jag för min del bidra dertill och rösta för motionärens förslag, ehuru jag väl inser, att man nu icke kan komma till något resultat i sak denna gång.

Häruti instämde herrar *Olu Bosson Olsson, Lilienberg, Gyllensvärd* och *Lyttkens*.

Herr Ljungman: Herr Sven Nilssons förslag att vid gemensamma voteringar frågor skulle anses förfallna vid lika röstetal går naturligtvis icke an i tillämpningen, emedan grundlagen föreskrifvit gemensam votering i flera sådana frågor, der det är en oafvislig nödvändighet att man kommer till något beslut.

Hvad åter beträffar det så mycket framhållna gagnet af en opinionsyttring till förmån för förslaget, så kan den väl vara bra i och för sig. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att så litet utarbetadt, som förslaget är, man af en dylik opinionsyttring i sjelfva verket

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

(Forts.)

har en ganska ringa ledning för framtida arbete i frågan, rörande den rigtning, i hvilken detta arbete bör gå. En sådan opinionsyttring skulle endast betyda, att kammarens flertal är öfverens derom att en ändring bör ske i det bestående förhållandet. Men då förslaget icke angifver i hvilken rigtning ändringen skulle gå, är dermed ingenting vunnet. Hvar och en som vill göra sig besväret att taga kännedom om hurudant förhållandet i detta hänseende är i utlandet, der man har öppen omröstning, skall finna att den är anordnad på ganska många olika sätt i olika länder; och helt visst bör man hafva klart för sig *det* sätt, som man önskar få här infördt, innan man afgifver en sådan opinionsyttring. Om jag betraktar ett af dessa länder, der öppen omröstning eger rum på samma gång som statsförfattningen är ytterst frisinnad, nemligen Frankrike, så finner jag att omröstningen der i regeln är öppen, för så vidt icke ett visst antal kammarledamöter begära att den skall ske slutna. Ty man har der klart för sig, att det kan finnas förhållanden, då den slutna omröstningen är att föredraga framför den öppna, och sådana förhållanden tror jag skulle kunna ega rum äfven här, om den svenska Riksdagen öfverginge till den öppna omröstningen.

Huruvida vid gemensamma voteringar det vore lämpligt eller nödvändigt att rösta öppet, skall jag icke nu yttra mig om, men jag tror att det vore obehöfligt, om man i öfrigt hade öppen omröstning. Hos stadsfullmäktige i våra städer har man genomfört den öppna voteringen, men då det blir *paria vota*, sker slutna votering. Så brukas äfven i statsutskottet, att voteringen i regeln sker öppet. Men stanna tolf mot tolf, röstar man med sedlar, och det medför ingen olägenhet. Det förefaller mig som om de gemensamma voteringarna skulle kunna ordnas på samma sätt. Ty då kamrarnes ledamöter förut röstat öppet om saken, får man väl tro att de i den slutna voteringen vidhålla sin åsigt, alldeles som statsutskottets ledamöter vidhålla sin åsigt, när de rösta med sedlar.

Herr Hammarlund: Jag har redan förut angifvit min ståndpunkt i frågan, då jag instämt med den förste talaren. Men då man talat så mycket om huru saken skulle ordnas vid *paria vota*, ber jag få påpeka en utväg, som blifvit följd i en ganska stor församling och som med fördel tillämpats i mer än ett fjerdedels sekel, nemligen, såsom hos stadsfullmäktige i Stockholm, genom ny omröstning medelst slutna sedlar. Hos stadsfullmäktige i landsorten ligger afgörandet hos ordföranden, derför att dessa stadsfullmäktige sjelfve välja ordförande. Men stadsfullmäktige i Stockholm äro derutinnan likställda med kamrarne, att de icke ega en af dem sjelfva utsedd ordförande, utan är öfverståhållaren dertill sjelfskrifven. Till följd deraf finnes i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm en föreskrift, som synes mig kunna nära nog ordagrant öfverflyttas till riksdagsordningen. Nämnda bestämmelse lyder sålunda:

“Åskas omröstning, verkställes densamma öppet, utom vid val, då den bör ske med slutna sedlar. Rösterna aflemnas efter upprop, och eger hvarje stadsfullmäktig en röst. Utgången bestämmes genom

enkel röstpluralitet utom i frågor som angå — — — Utfalla vid öppen omröstning i frågor, som genom enkel röstpluralitet kunna afgöras, rösterna lika å båda sidor, verkställes ny omröstning, men med slutna sedlar, hvarvid, före dessas öppnande, en sedel afläggas, för att, der rösterna äfven nu blifva lika, bestämma beslutet.“

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

(Forts.)

Det synes mig, som om en sådan anordning skulle i de sällsynta fall, då paria vota uppstår, kunna tillämpas äfven inom Riksdagen. Då emellertid Första Kammaren afslagit motionen, och det sålunda här endast gäller en opinionsyttring, skall jag be att få yrka bifall till motionen.

Herr Månsson: Då det här under diskussionens lopp blifvit uttaladt, att det skulle afgifvas en opinionsyttring i denna fråga, så skall jag, som i allmänhet icke delar de talares åsigt, som hittills yttrat sig derom, be att få säga några ord.

Jag har ganska många gånger i denna kammare deltagit i behandlingen af föreliggande fråga och dervid noga sökt sätta mig in i de skäl, som anförts för en förändring af det nuvarande omröstnings-sättet. Jag har dock aldrig kunnat blifva öfvertygad om nyttan och nödvändigheten af en sådan förändring. Likaså hafva konstitutionsutskottet och Riksdagens båda kamrar icke mindre än nio gånger afslagit framställningar i detta syfte. Ingen enda gång, så vidt jag minnes, har denna kammare bifallit något sådant förslag. Tydligt är, att skäl kunna anföras både för och mot. Men säkert är, så vidt jag kan finna, att det icke kan vara många ledamöter af denna kammare, som skulle hysa fruktan för att här öppet gifva sin mening till känna. Jag tror icke, att vi äro besjälade af "osjelfständighet" eller "skugg-rädsla" eller "krypande bakom busken" eller "judarnes räddhåga" eller "partihänsyn" eller dylikt, hvilket talaren på lidköpingsbänken velat antyda, då han illustrerade sitt anförande med sådana uttryck som de af mig citerade. Ställningen inom denna kammare är verkligen sådan, att man icke med skäl kan använda dylika uttryck. Så vidt jag kan döma af min erfarenhet under min riksdagsmannatid, har man icke rätt att framkasta beskyllningar om osjelfständighet och mera dylikt i fråga om tillkännagifvandet af våra tankar och meningar.

Vidare har det sagts, att den öppna omröstningen skulle bättre utbilda karakterer. Jag vågar deremot hysa en annan mening. Jag tror, att karakterer utbildas lika bra under de nuvarande förhållandena. Nu är jag fri från hvarje yttre tryck. Jag får för mig sjelf bedöma den sak, som är i fråga, och afgifva mitt votum utan att på minsta sätt behöfva blifva antastad för denna min mening. Om vi deremot hade öppen omröstning, kunde det hända, att ett verkligt partiförtryck komme att göra sig gällande, likasom det kunde komma att inträffa, att en underordnad tjänsteman skulle kunna draga i betänkande, i vissa frågor, att gifva sin upprigtiga mening till känna. Just detta bör, enligt mitt förmenande, noga påaktas, då man går att vidtaga en förändring, sådan som den ifrågavarande. Sjelfständighet, mine herrar, är något, som lika väl kan utbildas hos mig i det tysta, som om jag nödgas att i alla möjliga fall öppet uttala min mening. Och

Om ändring
af §§ 60, 65
och 75 riksdagsordn-
ingen.

(Forts.)

säkert är, att mina valmän lika bra lära känna mig, om jag i denna kammare afgifver min röst vid slutet som vid öppen omröstning. Valmännen söka i alla fall taga noga reda på, hvilken ställning deras representant intager till de i riksdagen förekommande ärendena.

Jag ber ytterligare att få framhålla, att nästan i hvarje vigtig fråga gifver man på ett eller annat sätt sin mening till känna, antingen genom att yttra sig mera utförligt eller genom att helt enkelt instämma med någon annan talare; och detta senare har, såsom herrarne torde hafva observerat, mer och mer kommit till användning. På detta sätt gifva många, kanske de flesta, af kammarens ledamöter för valmännen sin mening till känna.

Jag kan sålunda, när jag skärskådar denna fråga från olika synpunkter, icke finna någon ändring vara vare sig nyttig eller nödig. Det går med det nuvarande omröstningssättet lugnt och, efter min uppfattning, äfven rätt till väga. Inga särskilda omständigheter synas mig hafva påkallat någon ändring. Då så är, kan jag för min del icke vara med om att afgifva någon slags opinionsyttring i den rigtning motionärens förslag afser. Jag anhåller därför, herr talnan, att för min del få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herrar *Petersson* i Hamra, *Persson* i Heljebol och *Olsson* i Frösvi instämde häruti.

Herr *Sven Nilsson*: Man har sagt, att grundlagen föreskrifver i vissa fall gemensamma voteringar, på det att frågor, i hvilka kamrarna stannat i skiljaktiga beslut, måtte komma till afgörande. Men jag hemställer, om icke frågorna blifva afgjorda i alla fall, äfven om man går till väga så som jag föreslagit, eller att i händelse af paria vota en fråga för den gången anses förfallen. Ett sådant förfarings-sätt är icke obekant för Riksdagen; ofta inträffar det ju redan nu, att frågor, hvarom kamrarna stannat i olika beslut, anses hafva förfallit. Och hvad beträffar svårigheten att ändra grundlagen, så måste man väl vid ändringen af ett grundlagsstadgande äfven kunna vidtaga de ändringar, som deraf blifva en följd, när man nemligen icke kan gilla de åsikter, som de äldre grundlagsstiftarne haft. För min del tror jag att folket i landet skulle sätta det allra största värde på, om man kunde få öppen omröstning särskildt vid de gemensamma voteringarna. Ty det är verkligen beklagligt att den ena gången efter den andra finna, hurusom det antal röster, som vid en frågas första afgörande inom de olika kamrarna afgifvits för eller emot ett förslag, sedermera vid den gemensamma voteringen icke obetydligt förändrats i den ena eller andra rigtningen. Det kan jag för min del icke kalla ett sjelfständigt handlings sätt att den ena gången rösta för ett förslag och den andra gången *emot* detsamma. Jag tror därför, att, om den öppna omröstningen skall införas, det bör ske konsekvent, både vid det tillfälle, då endera kammaren ensam för sig har att afgöra en fråga, och vid de gemensamma voteringarna.

Man har sagt, att det är så många gånger som konstitutionsutskottet afstyrkt och Riksdagen afslagit framställningar i denna rigt-

ning, att det är tydligt, att sympatierna för saken icke varit synnerligen stora. Ja, detta måste medgifvas, och jag för min del får erkänna, att jag förr icke haft stora sympatier för förslaget. Men ju mera saken blifvit utredd och ju mera man fått erfarenhet om huru frågorna inom riksdagen behandlas och afgöras, desto mera har det blifvit klart för mig, att en förändring måste ske i den riktning motionären påyrkat. Det är enligt min tanke icke möjligt att en längre tid fortgå på detta sätt, utan man måste låta sina valmän och Riksdagen veta, huru man röstar i hvarje fråga. Jag kan icke vara med om realiserandet af det föreliggande förslaget på det sätt, som här föreslagits af en stockholmsrepresentant, nemligen att omröstningen här skulle tillgå på samma sätt som hos stadsfullmäktige i Stockholm, just därför att det till sist blir den slutna omröstningen, som skall afgöra frågorna.

Man har också sagt, att man icke skall skapa karakterer genom införande af öppen omröstning. Jag vet icke, huru man bättre på annat sätt skulle skapa karakterer, om icke genom att öppet och ärligt samt oförtydligt få uttala sin mening i hvarje fråga. Att handla sålunda anser jag vara ett bevis på karakter, och om man fortgår på den vägen, så utbildas bäst verkliga karakterer. Den åter, som i en sluten omröstning ena gången röstar si och andra gången så, synes mig omöjlig kunna vara någon karakter. Herr Ivar Månsson påstod, att hans valmän skulle känna hans åsikter lika väl om han röstar slutet eller öppet. Jag vet icke huru herr Ivar Månssons valmän i detta fall hafva uppfattat hans ställning, om de tro honom lika väl i fall han röstar slutet eller öppet. För min del tviflar jag derpå.

I detta anförande instämde herrar *Wittsell, Ekman, Petersson* i Brystorp, *Nilsson* i Skärhus, *Truedsson, Ersson* i Vestlandaholm och *Bromée*.

Herr Schöning: Enligt mitt förmenande borde väl denna fråga kunna afgöras, utan att sinnena uppröras.

En af de siste talarne har tagit fasta på ett ord, som enligt hans åsigt icke hörde till saken. Jag förstår verkligen icke, huru den ärade talaren kunnat yttra sig så, som han gjorde, äfven om han hör till det parti, som önskar bibehållandet af det nuvarande omröstnings-sättet, ty jag är fullt förvissad derom, att nästan hvarje riksdagsman i denna kammare hade sin förutfattade tanke och mening om denna fråga, innan han i dag kom hit. Jag tror därför, att de många ord, som här nu äro spilda om denna sak, icke hade behöfts, utan att saken länge sedan varit afgjord, om man genast hade kunnat skrida till en öppen omröstning. Men som en sådan nu är förbjuden, så vill hvar och en yttra sig för att tillkännagifva sin ställning till frågan. Jag skall därför äfven bedja att i all korthet få säga min mening.

Ju mer jag tänker på saken och ju mer jag begrundar densamma, desto mer finner jag, att det bästa är öppen omröstning. Den har ärligheten och upprigtigheten för sig. Det är en vacker sentens, en man bakom ordet, huru mycket vackrare då skulle det ej låta — "en riks-

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändring
af §§ 60, 65
och 75 riks-
dagsordnin-
gen.
(Forts.)

dagsman“ bakom ordet. Det skulle kunna vara mycket att säga om såväl utskottets motivering som åtskilligt annat i denna sak, men det tjenar till ingenting, och då tiden dessutom redan är långt framskriden, skall jag för min del be att få yrka afslag å konstitutionsutskottets betänkande och bifall till motionärens förslag.

Herrar *Broström* och *Jansson* i Krakerud förklarade sig instämma med herr *Schöning*.

Herr *Ljungman*: Med anledning af hvad herr *Sven Nilsson* i *Elfveröd* nyss nämnde, skall jag be att få påpeka, att hvar och en, som med eftertanke läser 69, 70 och 71 §§ regeringsformen, snart skall finna, att det i ganska många fall är alldeles nödtvång, att ett afgörande erhålles i gemensamma voteringen, och att det icke går an, att en fråga får förfalla i händelse af lika röstetal. Det är visserligen sant, att, om regeringen begär ett extra anslag, man skulle kunna låta frågan förfalla, i fall det icke är ett afgjordt flertal röster för frågan. Men många frågor finnas, hvilka måste afgöras genom gemensam votering för att komma till ett beslut. Ty eljest skulle ju, såsom vår grundlag är affattad, statsregleringen hindras.

Jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att de, som äro intresserade för denna sak, naturligtvis få gå saken mer in på lifvet genom att till en kommande riksdag framlägga ett förslag, som är sådant, att man kan komma till något mer än blott en opinionsyttring. Det är alldeles gifvet, att det icke är nog att säga, att man vill hafva öppen omröstning, utan man får väl äfven lof att söka formulera grundlagsparagraferna i fråga så, att man kan hafva någon utsigt att få förslaget genomfördt.

Herr *Svanberg*: Då Första Kammaren redan afslagit motionen, kan ju Andra Kammarens beslut i frågan icke blifva annat än en opinionsyttring. Just med afseende härå och särskildt därför, att konstitutionsutskottet såsom skäl för sitt afslagsyrkande sagt att "kammarnes upprepade beslut i frågan otvetydigt hänvisa på en afgjord obenägenhet hos Riksdagen att öfvergå till det öppna omröstnings-sättet, samt det icke lärer få antagas, att Riksdagens vid så många tillfällen — och sista gången ej längre tillbaka än år 1889 — uttalade mening i förevarande ämne undergått någon förändring", vill jag med min röst bidraga dertill, att frågans utgång vid 1891 års riksdag, åtminstone inom denna kammare, blir en annan än den hittills varit. Jag gillar *motionens syfte* och kommer att rösta för bifall till densamma för att i min ringa mån hjälpa frågan fram. Den är, enligt min åsigt, en af de frågor, som icke böra falla.

Med herr *Svanberg* instämde herrar *Liljeqvist*, *Bratt*, *Andrén*, *Henricson*, *Sjöholm*, *Holm*, *Göransson*, *Jonsson* i Hof, *Gunnar Eriksson* och *Norberg*.

Herr *Andersson* i *Himmelsby*: Det var med anledning af en

talares på norrlandsbänken yttrande, som jag begärde ordet. Han tycktes hysa den uppfattning, att det endast var ett visst parti, som velat sätta sig emot förslaget. Om det var meningen att kasta denna beskyllning mot det parti, jag tillhör, så vill jag svara honom, att hvarje gång denna fråga här varit på tal, under den tid jag tillhört riksdagen, har jag röstat för en förändring i det syfte, som motionären föreslagit, och skall rösta på samma sätt äfven nu. Jag kan så mycket mer göra det, som jag vid nästan hvarje omröstning låtit mina grannar se min voteringsedel, och jag skall därför icke heller nu af rädsla för att mina kommittenter skola få veta, huru jag röstar, undandraga mig att biträda motionärens förslag.

Om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.
(Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* afslag derå och bifall till motionen, hvilket sistnämnda yrkande herr talmannen förklarade sig uppfatta såsom afseende antagande såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling af det i den ifrågavarande motionen framställda förslag. Herr talmannen gaf propositioner å hvarterdera af dessa yrkanden och fann det senare hafva flertalets röster för sig. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition :

Den, som vill, att kammaren, med afslag å konstitutionsutskottets hemställan i dess utlåtande n:o 4, antager såsom hvilande i grundlagsenlig ordning det af herr P. Andersson i Högkil i hans motion n:o 178 framlagda förslag till ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 116 ja mot 94 nej, hvadan kammaren b slutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 (i samlingen n:o 10) i anledning af herr N. Perssons i Vadensjö motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af vissa föreskrifter i afseende å patronatsrättens utöfvande i patronella pastorat.

§ 6.

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
sättet för val
af riksdags-
män till
Andra Kam-
maren.

Härefter företogs handläggning af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckta motioner om förändrade bestämmelser i fråga om sättet för val af riksdagsmän till Andra Kammaren.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

I motion n:o 162 inom Andra Kammaren hade herr *P. Ersson* i Vestlandaholm föreslagit, att Riksdagen ville besluta sådana ändringar i nu gällande riksdagsordning, att *alla* riksdagsmannaval till Andra Kammaren förrättas endast på *ett* sätt, nemligen medelst användande af det *omedelbara valsättet*.

Utskottet hemställde emellertid under förevarande punkt, att ifrågasvarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade deremot herrar *Ljungman, Björkman, Dahn, Elowson, Hedin, Vahlm* och *Wikstén* yrkat, det utskottet med anledning af herr *P. Erssons* i Vestlandaholm motion bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 16 riksdagsordningen:

§ 16.

Valen förrättas, för landet, inför — — — — —
— — — — — tal af tusen.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, *förrättas valen omedelbart* inför magistraten.

Kommuner *å landet*, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången efter ty som de flesta rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutats åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna — — — — —
— — — — — största folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flera riksdagsmän —
 — — — — — eller dess ordförande.

*Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
sättet för val
af riksdags-
män till
Andra Kam-
maren.
(Forts.)*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ljungman: Till detta utskottets betänkande är fogad en reservation, i hvilken yrkats den ändring af 16 § riksdagsordningen, att "i de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, förrättas valen omedelbart inför magistraturen". Jag hemställer, att kammaren ville bifalla denna reservation, så att derigenom bragtes till stånd en opinionsyttring i riktning af åtminstone denna lilla förändring, eller snarare förbättring af valsättet. Förhållandet är nemligen, att samtliga de städer, som hafva gemensamma val, uttalat sig för denna förändring och det är ju en orättvisa att mot deras billiga önskan och vilja qvarhålla för dem en bestämmelse, som endast länder till olägenhet för dem och onödigt besvär.

Jag yrkar bifall till reservationen med iakttagande af den rättelse af ett tryckfel, hvarom tillkännagifvande skett å ett tillägsblad, som blifvit utdeladt i kammaren.

Herr Ersson i Vestlandaholm: Då konstitutionsutskottet afstyrkt min motion, torde föga utsigt förefinnas att få den igenom äfven i den trängre krets, som reservanterna föreslagit, ty om Andra Kammaren skulle antaga detta förslag, så läser det väl blifva förkastadt af den Första.

Detta oaktadt kan jag icke uraktlåta att söka framhålla det berättigade och i princip rigtiga, att hvarje röstberättigad på valdagen får lägga sin röstsedel i valurnan. De hinder för ett sådant valsätt, som riksdagsordningens skapare befarade ligga i den på den tiden svåra kommunikationen i vårt glest befolkade land, blifva med hvarje år allt mindre och mindre och torde redan nu i den åsyftade bemärkelsen icke i någon nämnvärd mån förefinnas.

Vid sådant förhållande, och då vi vid val till Första Kammaren ha endast ett valsätt, kan jag icke förstå, hvarför vi till Andra Kammaren skola behöfva använda ett alternativt sådant. Att valen vid det omedelbara valsättets användande kunna utfalla annorlunda än vid det medelbara, vill jag visst icke bestrida, men ingen lär väl heller kunna vilja påstå, att de därför skulle utfalla till det sämre. Mig synes därför, att det omedelbara valsättet har både det juridiska och moraliska skälet på sin sida och således borde vara det enda gällande. På sid. 5 i utlåtandet talar utskottet om valkretsars egna intressen och fördelar och anser det vara bäst, att valkretsarne fortfarande må få behålla desamma. Sådant borde enligt mitt förmenande icke förekomma, då det gäller att stifta grundlag, ty en grundlag bör väl, såvidt möjligt är, innehålla bestämda föreskrifter till förekommande af godtycke.

Jag är därför förvissad om, att synkretsen för reservanterna omfattat större dimensioner än hvad förslaget i deras reservation innehåller, men de vågade väl icke ta för sig så mycket och dertför in-

Om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för val af riksdagsmän till Andra Kam-maren. (Forts.)

skränkte de sig till det minsta möjliga i förhoppning, att det skulle kunna antagas.

Herr talman! Sådan frågan nu föreligger, har jag ej annat val än att yrka bifall till reservationen.

Herr Ljungman: Skälet, hvarför reservanterna inskränkt sitt yrkande endast till bifall till en förändring angående städerna, har berott derpå, att de hoppades kunna vinna majoritet för åtminstone detta mindre långt gående yrkande, då det deremot var klart för oss, att det mer omfattande förslag, som innefattas i herr Erssons motion, omöjligen kunde gå igenom. Olägenheten för småstäderna af möjligheten att få medelbara val är stor; och då nu motionären sjelf biträdt reservanternas förslag, ber äfven jag att få yrka bifall till detsamma.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Jag kan för min del icke inse, att reservanterna förebragt sådana skäl för sitt yrkande, att man derför borde göra en särskild undantagslagstiftning för städerna, i synnerhet som samtliga dessa redan infört det omedelbara valsättet. Man kan visserligen invända, att vid en omreglering det kunde blifva nödvändigt för städerna att gå tillbaka till det medelbara valsättet, men man får äfven taga i betraktande, att, när dylik omreglering förekommer, valmännen sjelfva böra få bestämma hvad som då må vara för dem fördelaktigast. Valkretsarne omregleras ju dessutom endast hvar tionde år, och man kan väl hoppas, att denna reglering företages så tidigt, att städerna hinna med att bestämma sig för det valsätt de önska.

Då emellertid 16 § riksdagsordningen helt och hållet lemnar hvar och en valkrets fritt att efter eget godtfinnande derom bestämma, synes det mig, att man icke behöfver införa en undantagslagstiftning i detta afseende, utan att man fortfarande kan öfverlåta åt valkretsarne att sjelfva afgöra frågan om sättet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Gumælius: Jag hemställer om bifall till reservanternas förslag, och det är mig synnerligen kärt att dervid få förena mig med utskottets vice ordförande.

Det förefaller mig som om den senaste talaren trodde, att allt vore klart genom omregleringar. Åtminstone har han, så vidt jag funnit, icke anfört något enda skäl annat än det, att det då icke skulle bli så farligt. Men vid en omreglering kan det dock finnas en möjlighet, att det blir en omstörtning i den vägen, som kan blifva vådlig. Och när nu städerna samtligen vilja hafva det omedelbara valsättet, så må för den senaste talaren, hvilken ju är en varm vän af våra städer, det ju kunna vara af intresse att medgifva dem detta deras lilla önskningsmål.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen anmärkte till en början till rättelse två fel, hvilka insmugit sig i reservanternas förslag till lydelse af 16 §, nemligen att sista ordet i första

stycket "tusen" borde ändras till "ett-tusen", och vidare att det å 2:a raden i tredje stycket förekommande ordet "dock" borde rättas till "ock". Efter det herr talmannen vidare gifvit propositioner i enlighet med de olika yrkandena, biföll kammaren hvad herr Ljungman m. fl. tillstyrkt i deras vid utlåtandet fogade reservation, med iakttagande af ofvan omförmälda rättelser.

Punkterna 3 och 4

Biföllos.

§ 7.

I ordningen förekom härnäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af §§ 17, 24 och 25 riksdagsordningen. *Om ändring af §§ 17, 24 och 25 riksdagsordningen.*

Punkten 1

Biföllos.

Punkten 2.

Herr *Gust. Ericsson* från Stockholm hade i motion, n:o 169, inom Andra Kammaren föreslagit:

1:o att ur 17 § riksdagsordningen orden: "Den, som dervid erhållit de flestes röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal", måtte utgå; samt

2:o att 24 § riksdagsordningen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

"Vid val af riksdagsmän vare den eller de valde, som erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. När ej hela det antal riksdagsmän, som väljas skall, vid första omröstningen blifvit utsedt, låte valförrättaren ofördröjligen företaga ny omröstning till utseende af den eller de återstående. Dervid må endast röstas mellan dem, som förra gången, utan att vara valde, erhållit de flesta rösterna, till ett antal af två gånger så många, som riksdagsmän då äro att välja; och äro de valde, som då de flesta rösterna erhållit. Mellan lika röstetal skilje lotten.

Rösträtt vid — — — — sig inställer."

Under förevarande punkt hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Herr *Vahlin*, hvilken emot utskottets hemställan anmält sin reservation och nu anförde: Då jag är den ende af utskottets medlemmar, som reserverat mig i denna punkt utan att angifva skälen, ber jag att nu få anföra några ord för min åsigt.

I ett land som vårt, der valkretsarne hafva stor utsträckning,

Om ändring af §§ 17, 24 och 25 riksdagsordningen. (Forts.)

torde det i synnerhet för landsortens valkretsar vara synnerligen svårt för de valmän, som höra till samma parti, att förena sig om en kandidat. I Dalarne kunna afstånden mellan de olika kommunerna uppgå till 15 mil. Under sådana förhållanden kan det lätt inträffa, att en person blir vald, som icke eger valmännens flertals förtroende.

Detta förhållande har varit af mindre betydelse förr, då inga politiska partier med bestämda och skarpt skilda program hos oss framträdde, då endast de olika valkretsarne hörde till olika partier, men partier icke funnos inom dem. Men under nuvarande förhållanden, då dessa partier framträdde öfverallt, har frågan om majoritetsval erhållit en ofantligt mycket större betydelse än förr. Om man icke kan få den person till representant, man helst önskat, är af mindre betydelse, blott denne åtminstone tillhör ens eget parti. Valmännen i Sverige utgöra en ringa minoritet af svenska folket, och det skulle kunna hända, att *alla* riksdagsmännen vore valda af minoriteter af sina respektive valmän. Den svenska Riksdagen kunde sålunda komma att representera en minoritet af en mycket ringa minoritet af svenska folket. Blott detta anser jag vara ett tillfyllestgörande skäl att motivera en ändring i grundlagen. Men det finnes äfven ett annat skäl. Man vågar under nuvarande förhållanden icke gifva sin röst åt den, som är lämpligast, emedan man är rädd, att detta skulle åstadkomma en splittring, så att minoritetens kandidat skulle kunna blifva vald. Derigenom kan det inträffa, att en person, som kanske är mest lämplig och som skulle kunna erhålla ett flertal af rösterna, icke ens blir nämrd vid valet, liksom att mängen, som företrädesvis förtjenade att bli vald, träder tillbaka för att undvika splittring och frivilligt lemna en annan sin plats. Jag anser, att dessa olägenheter äro fullt tillräckliga att kraftigt motivera den nu föreslagna ändringen.

Man har deremot anført, att det skulle blifva så många omval, hvilket skulle medföra olägenheter. Ja, otvifvelaktigt är det en olägenhet att omval måste företagas, men detta uppväger i ingen mån den olägenheten, att en valkrets får en riksdagsman, som icke hyser samma åsigt som majoriteten af hans valmän. Detta är en vida större olägenhet, och deraf *kan* blifva och har äfven blifvit följden vid denna riksdag, att Riksdagen fattat beslut, som varit stridande mot majoritetens af svenska folket önskningsar.

Vidare yttrade:

Herr Ljungman: Jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå att den motivering, utskottet anført för afslag, är fullt tillräcklig, men jag ber att få tillägga, att ett antagande af motionärens förslag sannolikt skulle leda dertill, att landsbygden komme att allt mer återgå till de medelbara valen. Detta är så klart och uppenbart, att det icke ens behöfver ytterligare ådagaläggas. Detta är en olägenhet så stor, att den ensam är fullt tillräcklig att göra motionen oantaglig. Jag yrkar derfor bifall till utskottets förslag.

Herr G. Ericsson från Stockholm: Herr talman! Jag tror, i

olikhet med den siste mycket ärade och aktade talaren, att det i min motion föreslagna tillvägagångssättet skulle verka raka motsatsen till hvad han antog. Jag tror till och med att, äfven om man antog herr Adelskölds förslag, icke ens detta skulle medföra någon fara i den riktning, som han fruktade, eller att de medelbara valen skulle framdrivas. Ty det skulle just af det första valet, der icke majoritet vid detsamma åstadkommits, visa sig, hvarest valmännen af de olika partierna hade sin kandidat. Jag har i min motion anført ett exempel härpå från ett val vid de senaste höstvalen. Der visade det sig, att hvarje parti hade två kandidater, och att minoritetspartiets hufvudkandidat gick igenom vid första valtillfället; men vid det derefter inträffade omvalet, i följd deraf att valet blef öfverklagadt och upphäfdt, uppnåddes absolut majoritet af motpartiets kandidat.

Det är, såsom den ärade reservanten nyss sade, icke godt för valmännen, särskildt i de större valkretsarne, att redan från början kunna känna till de personer, som komma i fråga, eller på förhand räkna ut, hvilken af dem som har de största utsigterna att bli vald.

Jag hade trott, att, derest icke mitt förslag varit af beskaffenhet att kunna obetingadt antagas, det ärade konstitutionsutskottet med sin auktoritet skulle hafva kunnat göra upp ett förslag, som tillfredsstälde berättigade fordringar och som i tillämpningen icke lemnade något öfrigt att önska. Men ty värr har jag erfärit, att utskottet velat komma ifrån hela saken så billigt och lindrigt som möjligt. Jag har således icke att anklaga utskottet för bristande förmåga att kunna formulera ett förslag, som vore för Riksdagen antagligt; men deremot tror jag mig ega så mycket större skäl att klaga deröfver, att utskottet saknat en god vilja. Det exempel, som utskottet anför på sid. 5 i betänkandet, synes mig tala mera för bifall till motionen än för afslag. Utskottet tager ett exempel från en valkrets, der 1,000 valmän deltaga i valet af två riksdagsmän, och der det finnes fyra kandidater, A., B., C. och D. Kandidaten A. får 900, B. och C. hvardera 450 och D. 200 röster. Att utskottet råkat på precis denna jemna siffra för A. och B. torde väl vara en händelse, som ser ut som en tanke; ty detta förutsätter att det skulle vid valen tillgå alldeles såsom det nu tillgår inom Riksdagens utskott, att allting skulle komma att afgöras genom lottning. Skulle nu emellertid ett omval mellan dessa två, B. och C., ega rum, och de 200 röstande för D. deltog i valet, så är det ju möjligt att ett annat resultat skulle uppnås än lika röstetal för B. och C.; ty det är ju antagligt, att kandidaten D. hade åsichter, som närmade sig vare sig B:s eller C:s åsichter, och att sålunda de 200 rösterna tillföle endera af dem. I sådant fall kunde man icke klaga öfver att icke majoriteten af de väljande hade fått den till riksdagsman som de önskade.

Genom den statistik, som jag bifogat min motion, synes att förhållandet vid de omedelbara valen varit sådant, att $\frac{1}{3}$, ja, ibland ända till 50 procent af riksdagsmännen valts utan att erhålla de flestas röster; och det kan väl icke vara alldeles riktigt, att under tider, då partierna stå skarpt emot hvarandra i åsichter, minoritetens mening skall blifva representerad i Riksdagen.

Om ändring af §§ 17, 24 och 25 riksdagsordningen. (Horts.)

Om ändring
af §§ 17, 24
och 25 riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Då emellertid reservanten icke framställt något yrkande, så vidt jag hörde rätt, och jag icke har några skäl för närvarande att tro, att ett yrkande på bifall till min motion vid innevarande riksdag skulle leda till något resultat, så skall jag, herr talman, icke heller för min del framställa något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr tal-
mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren
utskottets hemställan.

Punkten 3

Bifölls.

Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.

§ 8.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af
väckt motion med förslag till lag om val till Riksdagens Andra Kammare.

I motion n:o 1 inom Andra Kammaren hade herr *E. Beckman*,
under framhållande af att Riksdagen borde ingå till Kongl. Maj:t
med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte utarbete en vallag att föreläggas
Riksdagens pröfning, tillika i ett framlagdt förslag till lag om val till
Riksdagens Andra Kammare formulerat de bestämmelser, hvilka synts
honom böra i en vallag inflyta.

På antörda skäl hemstälde nu utskottet, att herr Beckmans mo-
tion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts:

af herrar *Bergius*, *Gilljam* och *Unger* beträffande viss del af
motiveringen;

af herrar *Hedin*, *Elowson* och *Vahlin*, som yrkat, att utskottet
måtte föreslå Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att
Kongl. Maj:t ville låta företaga en revision af riksdagsordningens val-
bestämmelser och för Riksdagen framlägga de förslag, som deraf
kunde föranledas;

samt af herrar *Bengtsson* i Gullåkra, *Björkman*, *Boström* i Bod-
byn, *Johnsson* i Thorsberg och *Wikstén*, som i likhet med utskottet
icke funnit skäl förorda antagandet af särskild vallag, men ansett sig
böra hemställa, att Riksdagen med anledning af motionen må såsom
hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag
till ändring af § 17 i riksdagsordningen:

“Vid — — — — — röstetal.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de för kommunerna
gällande röstlängder, som böra innehålla anteckning om dem, hvilka
enligt 14 § valrätt tillkommer. *Dylik längd bör efter skedd kungö-
relse hållas för granskning tillgänglig under minst fjorton dagar före
valet och skall före dettas början justeras. Anmärkning mot veder-
börligen justerad längd må ej till pröfning upptagas.*“

Härjemte hade herr *Dahn* begärt få antecknad, att han ej del-
tagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.

I fråga härom anförde nu:

Herr Beckman. Herr talman, mine herrar! Såväl vid de nyss behandlade förslagen, af hvilka det ena blifvit antaget att hvilat för vidare grundlagsenlig behandling, som ock vid min nu föreliggande motion, har min afsigt i främsta rummet varit att i hela sin omfattning bringa under Riksdagens pröfning frågan om en revision af våra valförhållanden. Jag gläder mig visserligen åt, att ett af dessa förslag omedelbart föranledt ett praktiskt resultat. Men mitt egentliga syfte, jag upprepar det, har varit att få frågan i ett sammanhang framlagd för Riksdagen. Jag anade icke från början, att det i år, i motsats mot hvad som skedde 1887, skulle anses med grundlagsenlig ordning öfverensstämmande att till konstitutionsutskottet remittera förslag rörande valbestämmelser af *civillags* natur. Hade jag anat detta, skulle jag endast hafva framställt *ett enda* förslag. Detta skulle i sådant fall äfven deenna gång blott ha afsett en skrivelse till Kongl. Maj:t och hufvudsakligen gått i samma riktning som den reservation, hvilken nu afgifvits af herrar Hedin, Elowson och Vahlin. Jag hade då redan från första stund haft den förmånen att kunna fullt klargöra min ställning. Äfven jag anser nemligen att det måste underkastas en noggrann pröfning, hvilka valbestämmelser som skola inflyta i riksdagsordningen, och hvilka äro af den speciella natur, att de icke böra få sin plats i grundlag, utan inrymmas i en särskild *vallag*. Det är ju en *möjlighet*, att det skulle kunna befinnas lämpligt att införa samtliga valbestämmelser i sjelfva grundlagen. Jag tror det för min del icke; men jag vet att en annan uppfattning hyllas af män, som mycket sysselsätta sig med dessa frågor.

Härmed må nu vara huru som helst; så mycket är klart, att utskottets majoritet synes till sitt rättesnöre valt att oberörde af verklighetens kraf "blifva vid det gamla". Utskottet har icke allenast icke velat vara med om en vallag; det vill icke ens lyssna till min blygsamma begäran om en revision af de mest olämpliga bland våra valbestämmelser — en åtgärd, om hvars nödvändighet dock alla, hvilket politiskt parti de tillhöra, numera borde kunna vara ense. Ty om utskottet verkligen velat taga något steg till det bättre, så hade det varit dess pligt att antingen gå in på förslaget om en revision eller ock sjelft framkomma med formulerade förslag till de nödigaste ändringarna. Att så ej skett är så mycket märkligare, som utskottet yttrar, att de "oegentligheter", som framträdt vid riksdagsmannavalen, "enligt utskottets åsigt icke varit af beskaffenhet, att de ej skulle kunna utan stor svårighet afhjelpas genom förändringar, förtydligaanden eller fullständiggande i vissa bestämda afseenden af de bestämmelser, som nu ordna valförhållandena."

Utskottet erinrar för öfrigt om den år 1888 vidtagna ändring i 19 § riksdagsordningen, hvarigenom icke vidare för valbarhet kräfvades att under minst ett år före valet hafva egt rösträtt inom distriktet. Det framhåller att härigenom en af de försåtligaste bestämmelserna och en af dem, som gifvit anledning till de flesta klagomålen, blifvit borttagen. Alldeles riktigt! Derigenom har verkligen undanröjts ett

Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

*Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

af dessa giller, som förut med så mycken fördel användts under den ifriga jagten efter oguldna kommunalutskylder. Vi slippa lyckligtvis hädanefter att bevittna hela raden af dessa föga uppbyggliga skådespel. Men äfven sedan detta stadgande i 19 § riksdagsordningen upphäfts, äfven sedan derigenom det värsta valkrånget blifvit omöjliggjordt, återstår likväl mer än tillräckligt. Man skall verkligen vara bra förnöjsam, om man icke begär något mera. Måste man icke — till och med om den nyss såsom hvilande antagna grundlagsändringen skulle blifva lag — medgifva, att så många möjligheter till valtrassel ännu förefinnas, att det är absolut nödvändigt att någonting göres?

Jag skall endast be att få påpeka ett par af de punkter, i hvilka jag tillåtit mig begära en ändring. Vi ha t. ex. frågan om infordrande af de valprotokoll, som icke i rätt tid insändas till valförrättaren. Huru ofta har det icke händt, att valmännens afsigter helt enkelt omintetgjorts derigenom, att en kommunalordförande — af okunnighet, af försumlighet eller kanske någon gång rent ut af illvilja — försummat att insända valprotokoll från sin kommun. Hvad finnes det för garanti för att han icke, såsom mer än en gång händt, i stället för valprotokollet insänder en statistisk uppgift? Jag har antecknat icke så få fall af dessa slag, hvilka dragits under domstolarnes pröfning. Jag behöfver ej erinra, att det stora flertalet aldrig öfverklagas och således ej komma till domstol. Bland dem, som vunnit detta slags ryktbarhet, skall jag be att här i största korthet få erinra om några få af de mest bekanta och från min synpunkt verkligen upprörande fall, i hvilka klagan fullföljts hos Kongl. Maj:t. Främst vill jag då påminna om valet för Hammarkinds och Skärkinds domsaga år 1875. Valet var utsatt till den 13 september. Då sammanräkningen den 22 september egde rum, hade valprotokollat från Gryts kommun ännu icke inkommit. Domhufvanden uppsköt i afvaktan derpå valet till den 30 september, då herr August Magnusson förklarades vald. Men Konungens befallningshafvande och Kongl. Maj:t upphäfde valet och förklarade herr Fosse rätteligen vald, emedan rösterna från Gryt ej bort beräknas, derför att de inkommit för sent. Ett annat sådant fall egde rum 1884 i Vestmanlands södra domsaga, då protokoll ej inkom från Sävalla kommun, och då friherre Tersmeden förklarades vald med 120 röster, medan den närmaste i röstetal, herr G. Sälling, hade 114 röster. Kongl. Maj:t faststälde valet. Vida beryktadt är det val i Rönnebergs och Harjagers härad, som började den 16 och afslöts den 24 september 1887. Från Vadensjö socken inkom då i stället för valprotokoll blott ett statistiskt formulär med den påföljd, att herr J. Andersson förklarades vald med 420 röster. Herr Nils Persson i Vadensjö hade 419 röster. Anderssons val fastställdes af Kongl. Maj:t.

Dylika tilldragelser synas mig ovedersägligt ådagalägga behofvet af ett stadgande i lag, att, då felande protokoll icke inkommit och detta kan inverka på valets utgång, domhufvanden skall förklaras skyldig infordra sådant protokoll.

En annan lika svår som vigtig punkt är frågan om röstlängds giltighet, rätta sättet för dess uppgörande, möjlighet att i densamma vinna rättelse o. s. v. Denna sak har beaktats af åtskilliga represen-

tanter i konstitutionsutskottet från denna kammare. De ha i afgifven reservation väckt särskildt förslag i detta hänseende. Jag fruktar dock att formuleringen af detsamma är sådan, att den icke kan af kammaren på rak arm antagas. Ett stadgande om röstlängdens giltighet vore för öfrigt icke tillräckligt för att göra en allmän revision behöflig.

Af den omständigheten, att så många förslag till dylik revision eller till ändring af vissa bestämmelser framlagts för Riksdagen utan att vinna dess bifall, har utskottet dragit den djupsinniga slutsats, att några omfattande förändringar i dessa stadganden icke skulle vara af behovet påkallade. Detta är enligt min tanke en aldeles falsk uppfattning, lika falsk som när utskottet påstår att en mera utförlig lag — en vallag eller hvad man vill kalla den — skulle medföra ökade svårigheter för flertalet kommunalstämмоordförande. Om man föreskrefve att, såsom jag föreslagit, formulär till valprotokoll skulle utsändas till kommunalstämmornas ordförande, borde ick edetta för dem blifva en välkommen ledning? Och är det icke bättre för valförättare att i stället för prejudikat och knapphändiga bestämmelser i grundlag och kommunallag ega en enda tydlig och klar, kodifierad lag? Hur kan man påstå, att det är svårare att förrätta ett val med ledning af en god lag, än om man icke har någon sådan? Man resonerar som om det lyckligaste vore att lefva i ett dimmigt oskyldighetstillstånd, der man icke vet af någon lag. Jag kan förstå en fruktan för allt för många och detaljerade bestämmelser. Men om man blott upptager det nödvändigaste, kan detta omöjligt annat än tjena till klarhet och reda vid valen och till trygghet af valmännens rätt.

Jag har redan sagt, att jag för min del anser det olämpligt att belamra grundlagen med en mängd speciella bestämmelser; jag har dock icke velat förneka, att möjligen genom ändringar endast i riksdagsordningen mycket skulle kunna vinnas. Hufvudsaken är, att något verkligt göres till aflägsnande af dessa för Sverige enastående valskandaler. Jag håller före att detta är af stor betydelse icke blott i politiskt afseende, icke blott för att röstsiffrorna inom Riksdagen må komma i full öfverensstämmelse med valmännens önsknings, utan också af ett mera allmänt skäl: det är onkligen för hela det medborgerliga lifvet demoraliserande, att representantkallet på detta sätt neddrages genom att göras till föremål för ett slags sport. Lagen sjelf rent af inbjuder att söka processa bort majoritetens utsedda ombud. Dess bestämmelser uppmuntra till att genom "lagliga" spetsfundigheter oinlett göra folkviljan. Sådant är nedsättande för representantkallets höghet. Det kastar en dålig dager öfver sjelfva riksdagsmannskapet. Det minskar i allmänhetens ögon allvaret af ett förtroendeuppdrag, som på samma gång som det är det mest hedrande, som kan af medborgarne lemnas, äfven är det mest ansvarsfulla.

Jag skall, herr talman, icke längre upptaga tiden, utan blott på nu anförda grunder yrka bifall till den af herrar Hedin, Elowson och Vahlin afgifna reservation.

Häruti instämde herrar *Olsson* från Stockholm, *Wavrinsky*, *G. Ericsson* från Stockholm, *Friherre Nordenskiöld*, *Ekman*, *Grefve Hamilton*,

*Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Berg från Stockholm, Palm, Henricson, Romberg, Svensson från Karlskrona, Nilsson i Skärhus, Liljeholm, Hedlund, Persson från Arboga och Hahn.

Herr Höjer: Jag skall be att i korthet få till protokollet antecknad, att jag till alla delar biträder de åsigt, som herr Beckman uttalat i sin motion och i det anförande, som han nyss hållit.

Med bästa vilja i verlden kan jag icke dela den glada optimismen hos utskottets tillfälliga majoritet, som tyckes betrakta Sveriges konstitutionella förhållanden i allmänhet och dess valförhållanden i synnerhet genom -- jag vet icke huru jag skall uttrycka det -- rosenkimret af ett konservativt lättsinne. Den högvisa utskottsmajoriteten tycker det vara väl bestäldt med våra valförhållanden, och den tyckes till och med betrakta de origtigheter, som vid valen förekommit, såsom små oskyldiga oegentligheter, såsom en välbehöflig pikant krydda på den politiska anrättningen. I följd häraf har också den tillfälliga utskottsmajoriteten ansett, att en vallag med särskilda bestämmelser är för den svenska Riksdagen alldeles obehöflig, och skall jag sluta af utskottets föreliggande utlåtande, skulle jag kunna komma på den tron, att utskottsmajoriteten vore alldeles okunnig om att en sådan kuriositet som en vallag förekommer i Europas konstitutionella rätt. Utskottsmajoriteten anser, att en dylik lag ofta skulle gifva en god ledning i fråga om de olika vid valen förekommande förhållanden, men på raden derefter förklarar utskottsmajoriteten, att en sådan lags detaljerade bestämmelser skulle erbjuda långt större svårigheter än de nuvarande att till fullo iakttaga, och slutligen kommer utskottsmajoriteten genom en sublim utskottslogik till den meningen, att vida bättre än rättsliga bestämmelser rörande valen är slumpen och det rena godtycket. Det är som om utskottsmajoriteten alldeles förgätit hela den serie af valkrängel och valskandaler, som uppfyllt Sveriges politiska lif under det sista årtiondet hela skalan utför ända till det famösa stockholmsvalet, som för 11 kronor 58 öre skaffade oss den utmärkelsen att blifva till spott och spe för hela det konstitutionella Europa. Likaledes tyckes samma majoritet hafva glömt bort hela den serie märkvärdiga prejudikat af högsta domstolen, hvarigenom man hållit på att fastslå en konstitutionel praxis, om hvilken, så vidt jag kan förstå, lagstiftaren från början icke kunnat hafva en aning.

I kunnen således väl förstå, mine herrar, att jag icke på några vilkor kan ställa mig på utskottsmajoritetens optimistiska grund. Jag ansluter mig till den ärade motionären och, för att icke vidare taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, skall jag såsom motivering för min åsigt blott åberopa de skäl som han andragit dels i sin motion och dels i sitt anförande. Jag skulle visserligen kunna biträda hans yrkande, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета en vallag, d. v. s. det yrkande som han i sin motion framställt, men då han numera afstått från detta yrkande och i stället biträdt herrar Hedins, Elowsons och Vahlins reservation, så ber jag att äfven få instämna deruti, så mycket hellre som jag anser, att derigenom lemnas en större latitud åt Riksdagens skrifvelse.

Herr Lovén förenade sig med herr Höjer.

Herr Ljungman: Herr talman! Hvilka åsigter man än må hafva i denna fråga, tror jag dock, att man bör bedöma den lugnare än den föregående talaren gjorde, ty man gagnar icke saken genom att behandla hetsigt en fråga af så allvarlig beskaffenhet som denna.

Det är gifvet att det valkrängel, som den ärade talaren syftade på, är till största delen afhulpet genom de ändringar, som äro antingen redan viddtagna eller af utskottet föreslagna. Genom det förslag till ändrad lydelse af § 25 riksdagsordningen, som nu förklarats hvilande, är ett sådant val som det nämnda stockholmsvalet omöjliggjordt.

När utskottet till behandling företog herr Beckmans motion, genomgicks den punkt för punkt i afsigt att, om man kunde enas om något flertal af dess punkter, sedermera föreslå Riksdagen att aflåta en skrifvelse, men då det visade sig att man blott kunde ena sig om en enda punkt, nemligen i fråga om tillägg till 25 §, så ansåg utskottet det vara bättre att framlägga ett formuleradt förslag än att föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t om så litet. Jag har visserligen i utskottet varit af herrar Hedins och Vahlins mening och anser mycket lämpligt att kammaren nu såsom en opinionsyttring röstar för deras reservation; men det är gifvet att, då utskottet icke kunde ena sig om ett tillräckligt antal punkter, som kunde läggas till grund för motiveringen, så blef det icke möjligt att få en skrifvelse till stånd.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att denna fråga något sammanhänger med det förslag till ändring i 14 §, som jemväl föreligger, ty det är tydligt, att bestämmelserna rörande valen komma att arta sig något olika allt efter som man bifaller herr Mankells, herr Peterssons i Brystorp eller de andra motionärernas förslag. Dessa paragrafer, som konstituera riksdagsmannavalen, äro nemligen så nära förknippade med hvarandra, att en ändring af en paragraf utöfvar inflytande äfven på de andra.

Hvad beträffar behöfligheten af en vallag, så har det förut påpekats, att det ur landsbygdens synpunkt är önskligt, att bestämmelserna angående valen må vara så få, klara och tydliga som möjligt, ty ju flera bestämmelser man har, dess flera processer och dess mer valkrängel riskerar man att få, men enkelhet, klarhet och tydlighet gör att man slipper detta krängel, som man talat så mycket om.

Jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till den reservation, som afgifvits af herrar Hedin, Elowson och Vahlin.

Herr Wikstén: För min del tror jag, att det mesta valkränglet har uppkommit genom bristande bestämmelser med afseende å vallängden, och därför ber jag att få yrka bifall till den af herr Bengtsson m. fl. afgifna reservationen. Mot densamma kan visserligen invändas, att det kunde behöfvas flera bestämmelser för de principer, som der uttalas, men jag tror att i allt fall det icke skulle skada, om en sådan mening som den af reservanterna uttalade kunde af kammaren bifallas, ty ett sådant bifall kunde i alla händelser endast tjena såsom en opinionsyttring, då Första Kammaren naturligtvis antager utskottets förslag.

*Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Jag anhåller om bifall till den af herr Bengtsson m. fl. anförda reservation.

Med herr Wikstén instämde herr *Lundström*.

Herr Hedin yttrade: Herr talman! Jag skall anhålla att få fästa herr talmannens och kammarens uppmärksamhet derpå, att ett bifall till den af herr Wikstén förordade, af fem ledamöter i utskottet afgifna reservation, i fall densamma sedermera blefve upphöjd till grundlagsbestämmelse, endast skulle stjelpa i stället för att hjälpa och bringa oss ur askan i elden.

Frågas först: hvad menar man med slutbestämmelsen i dess redaktion "anmärkning mot vederbörligen justerad längd må icke till pröfning upptagas"? Är det meningen att, sedan en vallängd blifvit justerad, ett val icke skulle kunna öfverklagas, oaktadt den dervid använda vallängden varit full af felaktigheter, så är ett sådant yrkande till den grad absurdt, att jag hoppas det *ingen* riksförsamling skulle vilja antaga något sådant. Derigenom skulle öppen väg vara lemnad för vårdslösheten eller den politiska lidelsen, som kan visa sig inom såväl det ena som det andra partiet, att genom en storartad förfalskning af vallängden, som sedan har absolut gällande kraft, inverka på valets utgång.

Jag vet icke om detta varit meningen, men skulle åter orden "anmärkning mot vederbörligen justerad längd må icke till pröfning upptagas", innebära att, om efter denna justeringsförrättning — angående hvilkens beskaffenhet icke något särskildt är nämnt — några personer visa sig hafva obehörigen uteslutits ur vallängden, dessa då icke skulle få utöfva sin rösträtt, anser jag äfven detta vara alldeles origtigt. Här i Stockholm åtminstone har praktiserats, utan att någon skada deraf följt, att, om någon kommer fram till valförrättaren och säger: nej, jag ber, jag har blifvit obehörigen utesluten ur vallängden! — och så företer sin debetsedel, han har fått rösta. Hafva några olägenheter härigenom uppkommit eller derigenom att valförrättaren rättat ett eller annat misstag af annat slag, som han kunnat utan vidare rätta? Jag vet icke att några olägenheter deraf följt. Skulle detta åsyftas genom den nämnda bestämmelsen, så skulle derigenom ytterligare förökas anledningarna till klagomål öfver onödiga bestämmelser, som göra intrång i berättigade valmäns rätt.

Så talar man om att vallängden skall justeras, och att man har god tid att granska den. Jag vet icke, hurudana förhållandena i det fallet kunna vara på landet. Men jag tror icke, att de kunna vara gynsammare der än i Stockholm. Och jag är viss på att här skulle det vara en absolut omöjlighet att genomföra justeringen så, att dock icke talrika anledningar till anmärkningar kvarstode. Här äro icke långa vägar att gå, men tiden är för största antalet valmän mycket dyrbar, och de kunna icke offra dagatal att genomgå längderna. Man säger att det kostar icke mycket tid, om en hvar granskar för sin person. Men det blir svårt för den, som skulle lemna sina göromål och gå till det ställe, der vallängden är framlagd, och leta reda på

sitt namn; kanske är han dessutom icke så hemma i alla former, att han kan få reda på om vallängden är riktig eller icke. Skulle på det sättet alla de personer, hvilkas rätt är i fråga, behöfva störta till justeringslokalerna här i Stockholm, skulle tid och rum icke räcka till. På landet är väl förhållandet härutinnan ett annat, emedan antalet personer, som behöfva strömma till, icke är så stort, men aflägsenheten är för de fleste, särskildt i den bråda tiden, ett fullt ut lika afgörande hinder. Om nämnda reservations syfte således vunnes, så skulle man stjelpa der man vill hjälpa. Det är alldeles klart. Jag skall anhålla om bifall till den af mig m. fl. afgifna reservation.

*Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

I detta yttrande instämde herrar *von Friesen, Fjällbäck* och *Norman*.

Herr Dahn: Då jag icke inom utskottet deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende, så ber jag nu endast få tillkännagifva, att jag instämmer i den af herr Hedin m. fl. afgifna reservation.

Herr Månsson: Jag begärde ordet efter det herr Wikstén yrkat bifall till den af herr Bengtsson m. fl. afgifna reservation, men jag kan nu afstå från att säga hvad jag ämnat anmärka mot denna reservation, sedan herr Hedin yttrat sig. Jag tror, lika med honom, att denna reservation är fullkomligt oantaglig. Ty det är alldeles så som han sagt, att om det begås fel, som icke vid justeringen af vallängden rättas, så skulle, derest denna reservation antoges, det vara förbjudet att, äfven om det vore aldrig de fel begångna och personer fått rösta, som icke egt rösträtt, häröfver anföra besvär. Det tror jag icke går an.

En omständighet skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på, nemligen huru svårt det är att söka åstadkomma förändringar till det bättre. Dessa herrar reserveranter hafva velat en förbättring, men af deras reservation ser man, huru svårt det är att göra sådana i den nu varande valordningen. Det går nog an att se fel, men man får tänka sig mycket för, om man vill söka erhålla något bättre.

En anmärkning, som synes mig med allt fog kunna göras, är deremot den, som just af motionären påpekats, eller att en kommunalordförande kan skrinlägga ett valprotokoll och derigenom hindra kommunen att inverka på valet. Detta är ett förhållande, som ovilkorligen borde rättas. Ett förslag till sådan ändring framlades också för ett par år sedan under förra valperioden af ledamöter i konstitutionsutskottet, men de lyckades icke få fram det. Men i detta fall borde man verkligen förena sig om en ändring.

Det föreligger efter min tro icke någon sådan utomordentlig inträffad händelse, att vi hafva skäl att i särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t begära ny vallag. Om vi gjorde det, kunde lätt hända att vi komme in på sådana förhållanden, att det blefve svårare än hvad det redan är att få ett val klart och riktigt. Man skulle kunna få flera anledningar till valkrångel än som nu finnas. På grund häraf tror

*Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

jag att lämpligare är att successivt vidtaga rättelser, der de verkligen finnas vara af behovet påkallade. Det är rättare att så gå till väga.

Jag vill förena mig med motionären i att verka för att sådan rättelse göres, att kommunalordföranden blir skyldig att insända valprotokollen.

Då jag nu icke kan vara med om herr Wiksténs reservation, som jag tror vara omöjlig, och då jag icke heller önskar en vallag efter motionärens förslag, så har jag intet annat att göra än att rösta för bifall till hvad utskottet här föreslagit.

Herr Petersson i Brystorp: Så länge den röstskala, som användes vid kommunala val, gör sig gällande, anser jag det högst olyckligt om reservanternas förslag ginge igenom. Vi veta att på kommunalstämmor kunna 2 eller 3 personer bestämma utgången och flertalet vara i minoriteten.

Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i herr Hedins anförande, men då jag nu har ordet, vill jag berätta en händelse såsom bevis på huru det kan gå till vid en justering af vallängd. I mitt kommittentskap fans en komminister, hvars hufvudsakliga lön bestod af ett boställe. Han hade arrenderat ut detta till hälftenbruk åt en jordbrukare, och följaktligen utöfvade komministern ingen politisk rösträtt för bostället. På en stämma, der åtskilliga saker föredrogos, anmärkte någon, att komministern sjelf borde anses såsom arrendator till halfva bostället, då det vore utarrenderadt till hälftenbruk, och att andra hälften skulle anses såsom lön, samt att komministern följaktligen borde hafva politisk rösträtt. Flere talade deremot, men slutresultatet blef, att komministern fick dylik rösträtt, ehuru, som man vet, han icke för bostället egde politisk rösträtt, då bostället var utarrenderadt till annan person.

Sådana exempel visa, att man bör akta sig för herr Wiksténs reservation. Den kan lätt föra till sådant, ty så länge den kommunala rösträttskalan är sådan som den är, sker mycket besynnerligt inom kommunalstämmorna.

Jag vill förena mig med herr Ivar Månsson i hans yrkande om skyldighet för kommunalstämmans ordförande att insända valprotokollen, och jag skulle vilja att slutsammanräkning af rösterna icke skulle få ske, förrän alla valprotokoll inkommit till valförrättaren.

Såsom saken nu står, anser jag bäst att instämma med dem, som yrka afslag å reservanternas och bifall till utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Det lär väl icke vara särdeles många i denna kammare, som icke bittert klaga öfver valtrassel, som ofta eger rum vid våra riksdagsmannaval, och som icke samtidigt önska en förändring till det bättre i detta afseende. Om man nu vill detta och tillika erkänner, att det är flera rättelser som behöfva göras, än herr Björkman m. fl. i deras reservation framhållit, så tror jag icke, att man bör gå in på hans mening, utan sträcka sina önskingar längre, och då lärer det väl icke förefinas något annat förslag, som kan vara antagligt, än det af herrar Hedin, Elowson och Vahlén i deras

reservation framställda. Jag tror för min del, att det skulle vara synnerligt svårt att tillämpa det af herr Bengtsson m. fl. framlagda förslaget i städerna. På landsbygden skulle det nog kunna gå ganska lätt. Men i de stora städerna skulle det erfordra så mycken tid att granska en dylik vallängd, att man näppeligen skulle kunna hinna fullgöra ett sådant arbete före valet. Emellertid föreställer jag mig, att om Kongl. Maj:t toge om hand granskningen af hela vallagsfrågan, Kongl. Maj:t nog skulle kunna utfinna något sätt, så att vallängden eller röstlängden komme att ligga till grund för valet. Men det kunde ju hända, att Kongl. Maj:t kunde föreslå någon annan fullt lämplig och praktisk utväg.

Hvad man allra mest klagat öfver på landsbygden, är det, att kommunalstämмоordföranden i många fall uraktlåter att insända valprotokoll till domaren, och detta antingen så, att han alls icke skickar något meddelande, eller ock så, att han endast skickar den statistiska uppgift, som han i allt fall skall insända till domaren — och dermed anser han sig hafva fullgjort all rättfärdighet. Att detta emellertid ej kan vara öfverensstämmande med grundlagens mening, torde vara uppenbart för hvar och en, som något känner till grundlagen. Då man emellertid på landsbygden ofta ombyter ordförande i kommunalstämma, torde det ej vara underligt, att en nyvald ordförande ej alltid är fullt hemmastadd i dessa frågor, hvarför han i många fall torde vara ursäktlig. Men deremot kan det ej anses ursäktligt, att dylik försummelse begås äfven af sådan kommunalstämмоordförande, som flere gånger förut insändt protokoll till domaren. Jag har därför alltid föreställt mig, att åtminstone i sådant fall något ansvar borde bestämmas för kommunalstämмоordförande, som uraktlåta att fullgöra sin skyldighet.

Äfven i ett annat fall förfares det ofta mycket olika på landsbygden, nemligen i fråga om kasserandet af röster. Mången kommunalstämмоordförande utsätter icke ens i protokollet, hvilka personer det är som förklarats icke vara valberättigade, ännu mindre af hvilken orsak det skett, utan angifver blott, att så och så många röster blifvit kasserade, sedan de öfriga rösterna till namngifna personer blifvit i protokollet upptagna. I en del protokoll uppgifves icke ens, att röster blifvit kasserade vid valet. Så kommer protokollet till domaren, hvilken egentligen är den som skall pröfva, om den nämnda kasseringen varit berättigad eller icke. Domaren kan emellertid icke vidtaga någon åtgärd emot olagligheten vid valet i sådana fall, då han saknar nödiga upplysningar. Andra kommunalstämмоordförande förfara emellertid så, att de dels angifva, huru många röster som afgifvits på den eller den personen, dels särskildt anmärka sådana röstsedlar som blifvit aflemnade, men som de icke ansett sig kunna upptaga i summan af de afgifna rösterna och skälen därför. Att under sådana förhållanden ett förtydligande i fråga om valsättet bör ega rum, och att Riksdagen bör vara verksam i sådant syfte, torde icke gerna kunna bestridas. För min del anser jag dock en vallag, sådan som den af motionären föreslagna, icke vara fullt praktisk. Ty om man vid sidan af grundlagen finge en särskild vallag, så kunde det hända, att dessa

*Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ifrågasatt
lag om val
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

båda komme i kollision med hvarandra. Vi kunna i det hänseendet hänvisa på åtskilliga fall, der man vid sidan af lagen har en särskild ordningsstadga, som föreskrifer något annat än lagen, hvarigenom villrådighet uppstått, huru vida man bör rätta sig efter denna ordningsstadga eller efter sjelfva lagen. Detta är dock en betänkelig sak, i synnerhet då det är fråga om att tolka grundlagen.

Ehuru jag således icke tror, att frågan kan lösas på sätt motionären föreslagit, anser jag dock, att missförhållandena ganska lätt skulle kunna afhjelpas derigenom, att man i kommunallagen införde vissa bestämmelser om, huru det skall tillgå vid sjelfva valet. Kommunallagen talar ju om, att landstingen skola välja ledamöter i Första Kammaren, och huru med valet af valmän i så fall skall föriaras vid kommunalstämmen. På samma sätt tror jag, att om man förtydligade vår kommunallag genom att deri införa klara och bestämda föreskrifter, som icke komme i strid med grundlagen, angående hvad valförrättaren vid riksdagsmannaval egentligen har att iakttaga vid valet, skulle man komma ett långt stycke på väg till att förekomma valtrassel och krångel icke minst därför, att ordföranden då hade de bestämmelser, som för honom vore erforderliga att känna, i den lag som han städse och vid alla tillfällen vid fullgörandet af sitt uppdrag har att tillämpa. Det är visserligen naturligt, att äfven grundlagen måste ändras. Men det kunde ske i sammanhang med och på samma gång som kommunallagen i detta hänseende komme att ändras.

Då man emellertid funnit, att konstitutionsutskottet under flera år icke kunnat ena sig om något förslag, som varit af beskaffenhet att kunna vinna Riksdagens bifall, anser jag att man bör öfverlemna frågan till Kongl. Maj:t, och jag hyser den förhoppningen, att Kongl. Maj:t då skall framlägga ett förslag, som bättre än något annat kan sammanjemka de olika meningarne inom Riksdagen. På grund häraf, och då jag anser att ändringar behöfva göras i flera afseenden, än det som herr Bengtsson m. fl. i sin reservation framhållit, anhåller jag att få yrka bifall till den af herrar Hedin, Elowson och Vahlin framställda reservationen.

Häruti instämde herrar *Nilson* från Lidköping, *Anderson* i Haselbol, *Nilsson* i Vrångebol och *Zotterman*.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan, *dels* på godkännande af den af herr Hedin m. fl. vid utlåtandet fogade reservation, och *dels* slutligen på bifall till herr Bengtssons m. fl:s reservation. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till herr Hedins m. fl:s reservation, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits bifall till utskottets hemställan, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningspropotion:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å konstitutionsutskottets

hemställan i utlåtandet n:o 7, godkänner den af herrar Hedin, Elowson och Vahlin afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 144 ja mot 67 nej; och hade alltså kammaren godkänt den af herrar Hedin, Elowson och Vahlin vid utlåtandet fogade reservation.

§ 9.

I ordningen förekom härnäst statsutskottets utlåtande n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället $\frac{3}{5}$ mantal Eslöf n:o 13 samt $\frac{2}{5}$ mantal Eslöf n:is 15 och 17 i Vestra Sallerups socken af Malmöhus län.

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf n:is 13, 15 och 17.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att medgifva:

dels att Eslöfs köping måtte få mot ett pris af 47,565 kronor 12 öre och med tillträdesrätt den 14 mars 1892 tillösa sig ifrågavarande jordområde om till hopa 21,955 hektar med undantag af den till skolestomt upplåtna mark, beräknad till 1,8781 har, under vilkor:

att köpeskillingen erlades före tillträdet af området;

att köpingen, der så påfordrades, uppförde och underhölle erforderligt stängsel mot boställets tillstötande mark; samt

att det område, köpingen förvärfvade, på köpingens bekostnad åsattes på området belöpande andel i stamhemmanets mantal, hvar efter den köpingen tillhörande hemmansdelen borde i öfverensstämmelse med hvad i kongl. brefvet den 29 maj 1874 vore stadgad angående mindre kronoegendomar, som försålles, i jordeboken upptagas under titel utsockne frälse och för betecknande af denna dess natur påföras ränta till kronan i likhet med andra frälseegendomar i orten;

dels ock att den inflytande köpeskillingen måtte, på samma sätt som köpeskillingen för försålda mindre kronoegendomar, få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Utskottet hemställde, att utskottets förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade deremot herrar *Sven Nilsson, Lasse Jönsson, Persson* i Mörarp och *Persson* i Stallerhult hemställt, att förutom öfriga, af utskottet föreslagna vilkor för förenämnda försäljning, borde föreskrivas, att Eslöfs köping skulle förbinda sig att till innehafvarne af de bebyggda lägenheterna å ifrågavarande område mot inköpspris och skälig godtgörelse för hafda kostnader försälja de delar af de bebyggda tomterna, som icke åtginge till gator, dock under förbehåll att, om gata skulle göra intrång på

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf n:o 13, 15 och 17.
(Forts.)

plats, hvarå byggnad nu stode, denna finge qvarligga, så länge gällande byggnadsordning sådant medgäfve.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Flere gånger har inom riksdagen uttalats den önskan, att så väl vid utarrenderingen af statens domäner som vid försäljning af sådana tryggad besittningsrätt måtte beredas de lägenhetsinnehafvare, som uppfört hus å statens egendom. Dessa uttalanden hafva ledt dertill, att ett kongl. bref af den 18 maj 1888 utfärdats, hvarigenom tryggad besittningsrätt tillerkännes lägenhetsinnehafvare på egendom, som utarrenderas; och just i år har en kongl. proposition aflemnats, hvilken icke ännu hunnit inom utskottet slutbehandlas och hvari föreslås att tillförsäkra lägenhetsinnehafvare på egendom, som skola försäljas, rätt att köpa den jord, hvarå deras hus äro uppförda. Med anledning af dessa förhållanden hafva reservanterna i denna fråga, till hvilka äfven jag hör, velat såsom sin mening uttala, att äfven det vilkoret stipulerades, att de lägenhetsinnehafvare, som finnas på den nu till försäljning ifrågasatta jorden, skulle tillerkännas sådan rätt, d. v. s. att köpa de tomter, hvarpå de uppfört sina hus.

Då man ser frågan i dess sammanhang, så finner man, att sökandenas begäran innehåller det, och att det utgör nästan förnämsta skälet att man borde bereda tryggad besittningsrätt till jorden för de egare, som uppfört hus å denna jord, och man finner vidare, att kommuualfullmäktige, som ingått till Kongl. Maj:t med denna begäran, äfven uttalat sig derom. Kommer man till de myndigheter, som vidare uttalat sig i frågan, så finner man, att domänintendenten och de honom biträdande värderingsmännen icke funnit dessa uttalanden så säkra, att de velat blindt sätta tro dertill, utan äfven velat tillfoga sådana vilkor, som reservanterna föreslagit, nemligen att köpingen skulle förbinda sig att till innehafvarne af de bebyggda tomterna försälja jorden till det pris, som värderingsinstrumentet innehåller. När konungens befallningshafvande i Malnöhus län, som också yttrat sig i ärendet, kom till denna punkt, kastades den så att säga öfver bord, och påstods, att här icke finnes någon anledning att ingripa till skydd för dessa lägenhetsinnehafvares rätt. Vi reservanter hafva icke kunnat finna annat än rättvist att skydda dessa lägenhetsinnehafvare på samma sätt, som man, såsom den kongl. propositionen medgifver, bör betrygga lägenhetsinnehafvares besittningsrätt äfven på andra egor, som försäljas. Jag ber äfven att som stöd för vår åsigt få återropa en punkt i domänintendentens och värderingsmännens sakrika uttalande, hvaraf hufvudsaken är anförd i den kongl. propositionen, ehuru en punkt är uteglömd, på hvilken jag sätter stort värde och som jag skall be att få uppläsa. Det heter der: Särskildt våga undertecknade i underdånighet framhålla den stora fördel, som genom nådigt bifall till framställningen, under de vilkor undertecknade tillåtit sig föreslå, beredes de 27 lägenhetsinnehafvarne. Dessa äro nästan alla familjefäder och skulle otvifvelaktigt till allra största delen i ekonomiskt

hänseende gå en säker undergång till mötes, derest de nödsakas borttaga sina hus, hvilka, såsom förut är nämndt, väl ega ett brandförsäkringsvärde af icke mindre än 110,820 kronor, men såsom stående på ofri grund icke hafva annat verkligt värde än byggnadsmaterialet.“

Detta är väl ett skäl, som bör förmå åtminstone denna kammare att göra allt hvad den kan för att skydda dessa 27 lägenhetsinnehafvare. Om det af reservanternas föreslagna villkoret lade hinder i vägen för ett godt ordnande af köpingen, så vore ju tvifvelaktigt, huru vida det vore önskvärdt, att reservanternas förslag antoges. Men i detsamma heter det ju att, om det i något fall skulle komma att utgöra ett hinder för regleringen, så få tomtinnehafvarne gifva efter och rätta sig efter den plan, som för köpingen kommer att fastställas. Under sådana förhållanden tror jag, att villkorets antagande icke skulle innebära någon fara. Tomtegarnes rätt skulle genom dess antagande betryggas, utan att köpingens rätt det ringaste förnärmades, ty den finge ju åter hela köpeskillingen. Ser man efter på värderingsinstrumentet, finner man, att de bebyggda tomterna äro värderade till 8,500 kronor per hektar och de icke bebyggda till 1,000 à 1,050 kronor per hektar, och således har jordens värde helt och hållet berott derpå, att hus på dessa tomter äro uppförda. Tomtegarne komma därför icke att göra någon förtjänst, och ej heller kommunen någon förlust.

Jag tar mig friheten yrka bifall till statsutskottets förslag med det vilkor, som reservanternas förslag innehåller.

Herrar *Larsson* i Flicksäter och *Ollas A. Ericsson* instämde häruti.

Herr O. B. Olsson yttrade: Jag vill lika gerna som reservanternas bevara husegarnes rätt, som nu är i fråga, men jag tror, att denna rätt i alla fall är fullkomligt bevarad. Ty först och främst hafva kommunalfullmäktige i sin ansökan till Kongl. Maj:t uttalat den mening, att de vilja lemna husegarne den förmånen, att dessa skola få inlösa tomterna till samma pris, hvartill kommunen köpt dem, ja, till och med på förmånligare vilkor, i det de lofva, att om husegarne ej äro i tillfälle att betala kontant, de skola få betala en mot köpesumman svarande ränta. Dessutom hafva kommunalfullmäktige i tvenne särskilda protokoll uttalat denna mening, att husegarne skola få till samma pris köpa sina tomter, och slutligen har dels konungens befallningshafvande, dels domänstyrelsen ansett husegarnes säkerhet tillräckligt trygkad genom de offentliga erbjudanden, som kommunalfullmäktige gjort i sina protokoll, och dessutom gör domänstyrelsen det särskilda tillägget, jemte det den instämt i konungens befallningshafvandes yttrande i denna sak, att den "tillåte sig derjemte påpeka, att, derest lägenhetsinnehafvarne icke ansett sig kunna hysa förtroende till de uttalanden, som i protokollen vid kommunalfullmäktiges sammanträden blifvit intagna rörande deras afsigter i fråga om nämnda lägenheter, innehafvarne ej torde hafva underlåtit att sjelfva inkomma med framställning i ämnet.“

Angående försäljning till Eslöfsköping af en del af militiebostället Eslöf n:o 13, 15 och 17.
(Forts.)

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf n:is 13, 15 och 17.
(Forts).

Mig veterligen hafva icke husegarne hyst ens det ringaste tvifvel om att kommunalfullmäktige skulle vilja undandraga sig att fullgöra de åtaganden, som af dem blifvit ifrågasatta. När man nu har denna säkerhet, så anser jag för min del, att det skulle vara olämpligt eller åtminstone mindre formenligt, om Riksdagen skulle föreskrifva några vilkor utöfver de, som redan äro antagna icke allenast af de kommuner, som deraf beröras, utan äfven af vederbörande myndigheter.

Det är af dessa skäl, herr talman, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Det förslag, som den ärade representanten herr Carl Persson, framställt i den af honom m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservation, och hvartill han nu yrkat bifall, kan jag för min del icke vara med om att godkänna, emedan det skulle medföra sådana svårigheter, att jag knappast vet huru man skulle kunna lösa dem. Jag vill då först och främst nämna, att Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag, sådant detsamma föreligger, och då om en fråga, sådan som denna, gemensam votering icke kan ega rum, i fall kamrarne komme att stanna i olika beslut, så skulle, om denna kammare bifölle reservanternas förslag, detta endast föranleda till att hela frågan vore fallen, hvilket skulle lända Eslöfs köping till största skada.

Hvad sjelfva saken beträffar, så låtom oss tänka efter huru det skulle ställa sig, i fall innehafvarne af lägenheterna icke skulle ega att sjelfva bestämma tiden, när köpen finge ega rum. Enligt herr Carl Perssons förslag skulle, efter det gatorna blifvit anlagda och kostnader i öfrigt nedlagda, innehafvaren af en bebyggd lägenhet hafva rättighet att köpa hvad som deraf icke behöft tagas i anspråk för gaturegleringen mot inköpspris och skälig godtgörelse för hafda kostnader, men utan inberäkning af på lägenheten belöpande andel i kostnaden för gaturegleringen. Dessutom skulle innehafvaren af bebyggda lägenheter kunna säga: Jag vill icke begagna mig af min rätt att köpa *nu*, utan vill göra det först framdeles, när tomten har stigit i värde.

Lagstiftaren har för öfrigt just för att förekomma dessa tysta förbehåll bestämt, att vid köpe- eller skifteshandling om jord säljare icke må förbehålla sig eller andra att emot någon i samma afhandling bestämd penningesumma, eller andra vilkor, få framdeles vinna egendomen åter. "Sker det, vare utan verkan, och lagfart å sådant köp eller skifte icke tillåten", heter det i kongl. förordningen den 1 maj 1810. Skulle emellertid någon vid köp eller kifte om jord och fastighet, förr än nämnda kongl. förordning blef till efterrättelse kungjord, gjort förbehåll om återvinning, så borde ett sådant aftal, för att blifva giltigt, innan 1850 års slut vid vederbörlig domstol intecknas uti den försålda eller bortskiftade egendomen och sedermera i laga ordning förnyas. Att, på sätt reservanterna föreslagit, bland andra vilkor för ifrågavarande försäljning till Eslöfs köping föreskrifva, att köpingen skulle vara förpligtad att åt torplägenheternas innehafvare, hvilka icke ens arrenderat sina lägenheter af staten, utan endast ega att innehafva

desamma under de särskilda boställshafvarnes tjänstetid, inrymma rätt att, när helst de vilja, få lösa till sig de obehöfliga tomtdelarne till inköpspris utan afseende på det genom gaturegleringen ökade värdet, synes mig vara af beskaffenhet, att köpingen icke lärer vilja gå in derpå. En dylik föreskrift skulle för öfrigt enligt min öfvertygelse nära på omöjliggöra hela förslaget genomförande. Dessutom vore, på sätt jag nyss påpekade, dylika vilkor stridande mot allmänna lagens föreskrifter.

Då således Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag, och frågan, derest reservanternas förslag bär bifölles, icke kan blifva föremål för gemensam votering, så hemställer jag, att kammaren jemväl ville bifalla utskottets förslag.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Det har icke kunnat undgå att förvåna mig, att icke samtliga utskottsledamöter från denna kammare ansett sig böra instämma i den afgifna, vid betänkandet fogade reservationen. Af föreliggande kongl. proposition inhemtas af ansökningen från kommunalfullmäktige i Eslöf bilagda utdrag af protokollen vid kommunalfullmäktiges sammanträden 1 och 5 augusti 1889, att de af fullmäktige utsedda komiterade för vidtagande af de åtgärder, som ansåges erforderliga för ifrågasatt inköp af hela bostället eller större eller mindre del deraf, såsom hufvudsakligt skäl för sitt förslag om inköpet anfört, att "afsigten med ett blifvande köp vore, att nuvarande innehafvare måtte beredas tillfälle att förvärfva full eganderätt dertill, så vidt detta kunde ske utan hinder för genomförandet af den utaf Kongl. Maj:t fastställda plan för köpingen". Vidare hafva kommunalfullmäktige i sin underdåniga framställning till Kongl. Maj:t om rätt att få köpa ifrågavarande områden framhållit, att "köpingen icke hade någon som helst utsigt eller afsigt att förtjena på den jord, som icke redan vore upplåten till tomter, lika litet som den tänkte ockra med de redan af enskilde i bruk tagna tomterna, utan ämnade köpingen på vilkor, som förut antydts, utbjuda dem åt de nuvarande innehafvarne antingen på arrende mot erläggande af räntan å det pris, köpingen komme att vidkännas för inköpet af dem, eller ock, med undantag af en à två tomter, som framdeles komme att erfordras för blifvande gatureglingar, och för så vidt icke derigenom lades hinder i vägen för utvidgning af gator enligt den fastställda planen samt nödiga gatu- och tomregleringar, till inköp efter nämnda pris".

Derefter hafva, bland andra myndigheter — såsom domänstyrelsen och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet — domänintendenten i samma län och de till hans biträden af landstinget och hushållningssällskapets förvaltningsutskott utsedde gode män för värdering af kronans egendom uti afgifvet infordradt yttrande uttryckt den mening, att, "derest Kongl. Maj:t skulle helt och hållet eller delvis bifalla kommunalfullmäktiges underdåniga ansökning", så borde dervid fästas det uttryckliga förbehåll, att kommunen skulle förpligtas uppfylla de vilkor, som kommunalfullmäktige förklarar sig villige att fullgöra; hvarjemte gode männen förklarar, att de under de af dem föreslagna

*Angående
försäljning till
Eslöfs köping
af en del af
militiebostäl-
let Eslöf nr:s
13, 15 och 17.
(Forts.)*

*Angående
försäljning till
Eslöfs köping
af en del af
militiebostäl-
let Eslöf n:is
13, 15 och 17.
(Forts.)*

vilkor ansåge sig kunna mot det erbjudna beloppet tillstyrka den ifrågasatta försäljningen.

Sedermera har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet uti sitt underdåniga utlåtande anfört, att någon anledning icke förefunnes att antaga, att dessa lägenhetsinnehafvares rätt behöfde af staten skyddas. Men, mine herrar, hvem garanterar väl att dessa af kommunalfullmäktige gjorda löften och medgifvanden komme att för framtiden hållas? Och skulle icke så ske, så komme lägenhetsinnehafvarne i en betydligt sämre ställning än de intogo på den tid egendomen tillhörde kronan. Skulle Riksdagen emellertid bifalla i oförändradt skick den kongl. propositionen, hvilken blifvit af statsutskottet tillstyrkt, så vill det synas mig, att Riksdagen går i en alldeles motsatt riktning mot hvad den förut i sådana fall uttalat som ett önskningsmål.

I det vid den kongl. propositionen n:o 57 till innevarande års Riksdag fogade statsrådsprotokoll anför chefen för finansdepartementet följande:

“I nådig proposition den 19 mars 1888 föreslog Eders Kongl. Maj:t Riksdagen att medgifva, att, då domänstyrelsen vid pröfning af arrendeförslag å kronoegendom, som blifvit efter 1889 års början uppgjort, funne lägenhetsinnehafvare, som å egendomen bebode honom sjelf tillhöriga, före den 1 januari 1883 uppförda byggnader, kunna utan men för egendomens skötsel vid lägenheten bibehållas, domänstyrelsen skulle ega att bland arrendevilkoren intaga sådana bestämmelser, hvarigenom lägenhetsinnehafvaren och hans hustru förbehölles att mot utgörande till arrendatorn af afgäld, som i sammanhang dermed af domänstyrelsen blefve fastställd, kvarbo å lägenheten till arrendeperiodens slut, om de så länge lefde och domänstyrelsen ej under arrendetiden på grund af deras uppförande eller underlåtenhet att utgöra afgälden funne anledning att dem genom uppsägning från lägenheten skilja, äfvensom att domänstyrelsen jemväl skulle ega att, beträffande sådan lägenhet, hvilken domänstyrelsen ansåge för egendomen, hvarå den funnes, medföra gagn, meddela så beskaffadt stadgande, att lägenhetens bibehållande till arrendeperiodens utgång gjordes oberoende af innehafvarens fränfalle eller lägenhetens öfverlåtande på annan person.

Denna framställning blef af Riksdagen bifallen; och meddelades enligt nådigt bref den 18 maj 1888 hvad Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen sålunda beslutat domänstyrelsen till kännedom och efterrättelse.

I underdånig skrifvelse den 13 maj 1889 har Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån sådan tryggad besittningsrätt, som jemlikt Kongl. Maj:ts och Riksdagens nysberörda beslut kunde medgifvas innehafvare af vissa å kronans utarrenderade egendomar befintliga lägenheter, kunde beredas äfven innehafvare af dylika lägenheter å de kronoegendomar, hvilka försåldes, samt till Riksdagen afgifva det förslag, som af en sådan utredning kunde förändras.”

Således ser man, att Riksdagen sjelf i skrifvelse till Kongl. Maj:t gjort framställning, att Kongl. Maj:t ville framställa nådig proposition

i syfte att bereda tryggad besittningsrätt för sådana lägenhetsinnehafvare. Kongl. Maj:t har nu i nyssnämnda nådiga proposition för Riksdagen framlagt ett dylikt förslag, och då detta förslag går just i det syfte, som Riksdagen begärt, kan jag icke tänka mig annat, än att förslaget skall blifva af Riksdagen antaget. Under sådana förhållanden har jag svårt att fatta huru man vid en försäljning, sådan som denna af en kronolägenhet, skulle vilja helt och hållet förbise lägenhetsinnehafvarnes rätt; fast mer anser jag det vara Riksdagens ovilkorliga pligt att tillse, det dessa lägenhetsinnehafvare vid denna försäljning åtminstone icke komma i en sämre ställning, än då egendomen innehades af en statens tjänsteman.

Af dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag på det sätt, att dertill fogas det af reservanternas föreslagna villkor och tillägg.

Herr Sven Nilsson: Det förefaller mig något egendomligt, att min ärade vän här till venster kan vara emot reservanternas förslag, då han ju i allt godkänner det förfaringssätt, som reservanternas förordade. Den enda skilnaden mellan dessas åsigt och hans är, att han anser, att hvad som båda önska, kan ske, äfven om det af reservanternas framställda förslaget icke intages, och att det dertör är onödigt att vidtaga den af reservanternas föreslagna åtgärden. Men hvar står det skrifvit, att det i alla fall skall ske? Visserligen hafva kommunalfullmäktige i sitt protokoll uttalat, att de vilja göra det, men detta beslut har ingen juridiskt bindande kraft för kommunalfullmäktige, och det kan ju hända, om Riksdagen fattar sitt beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag, att kommunalfullmäktige svika det löfte, de gifvit. Och det är just för att på oförtydligt sätt skydda dessa små husegares rättigheter, som reservanternas velat göra detta lilla tillägg till Kongl. Maj:ts proposition. Jag hade således för min del icke trott, att den, som ville vara med om själfva saken, skulle motsätta sig att dessa små lägenhetshafvares rättigheter genom ett uttryckligt beslut af Riksdagen blefve skyddade, så att ingen otydlighet kunde uppstå vid tillämpningen af beslutet, hvilket naturligtvis kan blifva fallet, om Kongl. Maj:ts och utskottets förslag antagits oförändrade.

Hvad beträffar den andre talaren, som uppträdt för utskottets förslag, herr Lyttkens, så undrar jag mindre deröfver, ty han menar, att dessa husegare *icke* böra skyddas i sin besittningsrätt. Han säger, att de byggt sina hus med tillåtelse af arrendatorerna, och att staten icke har någon skyldighet att skydda dem. För min del påstår jag motsatsen: när dessa små byggt sina hus på denna sand på god tro och ansett sig komma att få sitta der under arrendetiden, så anser jag det vara statens *pligt* att icke helt och hållet lemna dessa torpare utan skydd. Den som vet, huru det gick till vid bortarrendering af kronoegendomar för några år sedan, innan Riksdagen beslutat värna torpare, som hafva egna torp, torde hafva erfarenhet om, att de torpare, som sitta med egna hus, icke alltid visats det tillmötesgående af staten, och särskildt arrendatorerna, som rättvist varit. Vid den tiden, innan Riksdagen bestämde att jorden och torpen skulle uppskattas,

Angående försäljning till Eslöfs köpmg af en del af militiebostället Eslöf nr:s 13, 15 och 17.
(Forts.)

Angående
försäljning till
Eslöfs köping
af en del af
militiebostäl-
let Eslöf n:is
13, 15 och 17.
(Forts.)

och arbetsskyldighet eller arrendet bestämmas efter det värde, som af uppskattningsmannen åsattes torpen, var rätten att fastställa torpare-arrende helt och hållet öfverlemnad åt arrendatorerna. Och det hände då rätt ofta på sådana egendomar, att just derigenom, att torparne egde en icke så liten förmögenhet nedlagd i dessa torp, arrendatorerna med hot om husets bortflyttande tvingade dem att ingå på nästan hvilka arbeten eller vilkor som helst, blott de finge hafva sina husbyggnader kvar. Och det är ju icke omöjligt att tänka sig, att något liknande skulle kunna i detta fall inträffa, då man lägger en sådan magt i händerna på dem, som köpa dessa egendomar.

Nu har det sagts, att man lemnat åt en oviss framtid, när torparne skola bestämma sig för att köpa dessa lägenheter, men jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att detta kan helt och hållet af regeringen förekommas, ty det kan ju bestämmas, att de, som önska inköpa sina lägenheter, skola inom viss tid inlemna anbud till kommunen, och de, som icke göra det, komma då naturligtvis utom räkningen, när de icke lemnat besked inom viss föreskrifven tid.

Man har vidare anført, att ett viktigt skäl att icke bifalla reservanternas förslag skulle ligga deri, att, om denna kammare antog det af reservanternas föreslagna vilkoret, frågan komme att förfalla, då nu Första Kammaren bifallit utskottets förslag oförändradt. Mig synes detta dock icke böra åstadkomma någon tvekan, ty jag är viss derom, att så väl inom Första som inom Andra Kammaren finnes så mycken vilja att genomföra detta förslag, att saken derför icke behöfver falla. Och om det i reservanternas förslag förefinnes någon otydlighet, som man påstår, så är jag öfvertygad, att vid en sammanjemkning denna otydlighet kan undvikas.

För min del skulle jag hafva önskat, att regeringen framlagt frågan på det sätt, att man fått se anbud så väl från köpingen på den jord den behöfde som från torparne på den jord de ville hafva, ty värdet är i så fall för hvarje lägenhet uppskattad. Men nu föreligger icke frågan på det sättet, och man måste derför hålla sig till förslaget sådant det är.

Då jag nu antager, att, om denna kammare bifaller reservanternas förslag, en sammanjemkning mycket väl skulle kunna ske, och vidare anser, att de betänkligheter, som för öfrigt anförts mot bifall till reservanternas förslag, blifvit häfda, och då jag för min del står på de mindres rätt, kan jag icke annat än förena mig med herr Carl Persson i hans yrkande.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Ornakärr, *Truedsson*, *Anderson* i Hasselbol och *Andersson* i Hamra.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Som känt är, har beslutet i denna fråga i Första Kammaren utfallit i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition. Det har visserligen af den näst föregående talaren sagts, att, om beslutet i denna kammare utfölle i enlighet med reservanternas hemställan, följden deraf skulle blifva en sammanjemkning, som i hufvudsak komme att innehålla det

samma som reservanternas förslag. Jag lemnar derhän, huru vida så verkligen komme att inträffa. Hvarom icke, så vore det skada, om denna fråga fölle, ty den är af största vigt för Eslöfs köping.

Det finnes dessutom ett annat tungt vägande skäl för att antaga den kongl. propositionen, hvilket af en talare förut blifvit framhållet, nemligen att det kan ifrågasättas huru vida det af reservanternas föreslagna förbehållet är fullt lagligt, och huru vida fasta kan erhållas, derest ett sådant förbehåll är gjordt. Det har nämnts för mig, att man inom utskottet satt detta i fråga, och att äfven skickliga jurister, som tagit frågan i öfvervägande, ansett saken tvifvelaktig. Och det vore ju stor skada, om man på detta sätt skulle göra hela saken om intet.

De skäl, som öfriga talare, hvilka i frågan yttrat sig, anfört för Kongl. Maj:ts proposition, behöfver jag icke upprepa. Ingen af dessa lägenhetsinnehafvare har gjort framställning om intagande af ett sådant vilkor som det af reservanternas föreslagna. Kommunalfullmäktige hafva beslutat, att ingen lägenhetsinnehafvare skall, om han vill inköpa den tomt, der hans hus är beläget, betala mera för densamma än kommunen sjelf gifvit, och de hafva förbehållit sig dispositionsrätt endast öfver de tomter, som äro nödvändiga för gaturegleringen, och enligt den fastställda planen skulle på sin höjd tvenne husegare blifva lidande derpå. Derjemte torde det ej vara tvifvelaktigt, att kommunalfullmäktige ju hafva för afsigt att ersätta dem, som af regleringen kunna blifva lidande.

Jag tror således för min del, att alla skäl tala för ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvilken afgör frågan till köpingens bästa. Dessa lägenhetsinnehafvare hafva ju för öfrigt sjelfva tillfälle att bevaka sin rätt, och de äro nog äfven tillräckligt många för att kunna göra berättigade anspråk gällande. Man kan för öfrigt icke tänka, att köpingens flertal och representation skulle vilja ruinera någon invånare, så mycket mer, som densamma icke är stadd i så stark utveckling nu som för några år sedan, utan tvärt om mycket väl behöfver bibehålla sina invånare.

Af dessa skäl synes det mig önskvärdt, att Kongl. Maj:ts proposition äfven af Andra Kammaren antages i oförändradt skick.

Herr Andersson i Högkil: Det förefaller mig märkligt, att man så strängt håller på reservanternas förslag, att staten vid försäljning af jordbruksfastighet skall fästa ett vilkor sådant som det ifrågavarande — ett vilkor, hvars laglighet kan dragas i tvifvelsmål.

Man har för det nu föreliggande fallet åberopat kongl. brefvet af den 18 maj 1888. Men det är icke tillämpligt i detta fall, ty det afser, såsom herrarne torde känna, ingalunda *försäljning* af kronans domäner.

De skäl, som för öfrigt äro anförda för bifall till reservanternas förslag, äro efter mitt förmenande fullständigt vederlagda så väl af konungens befallningshafvande i Malmöhus län som af domänstyrelsen. Men härtill kommer, att Kongl. Maj:t, som redan är antydt, till Riksdagen aflåtit proposition angående särskild föryttring af lägenheter från

*Angående
försäljning till
Eslöfs köping
af en del af
militiebostäl-
let Eslöf nas
13, 15 och 17.
(Forts.)*

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf n:is 13, 15 och 17.

(Forts.)

kronoegendomar, som försäljas. I det dervid fogade statsrådsprotokoll finnas anförda många skäl, som kraftigt tala för den åsigt, som inom statsutskottet blifvit förhärskande, nemligen att ett sådant vilkor, som det reservanterna föreslagit, icke bör bifallas. Der anföres på sid. 25, att sådana lägenheter, hvarom nu är fråga, "*icke blifvit i författningssenlig ordning anlagda, utan tillkommit genom indelningshafvares öfverskridande af sina rättigheter eller med tillåtelse af arrendatorn i strid mot 8 kap. 5 § byggningsbalken eller möjligen utan något slags medgifvande*". Innehafvarne af sådana lägenheter hafva alltså icke berättigade anspråk på att, då kronan *försäljer* egendomar, få behålla tryggad besittningsrätt. Vidare ber jag att få anföra ett uttalande på sid. 26, der det heter: "hvad som deremot blefve en gifven följd af att vid egendomsförsäljningen trygga lägenhetsinnehafvare i deras besittning vore, att köpeskillingarna högst betydligt nedginge; och det vore sannolikt, att försäljningar af sådana egendomar, hvarå lägenheter i större antal funnes, alldeles omöjliggjordes."

Samma åsigt uttalar finansministern å sid. 31, der det heter, att äfven "hvad de smärre egendomarne beträffar, kunna naturligtvis många fall förekomma, då den blifvande egaren finner sin uträkning i att bibehålla befintliga lägenhetsinnehafvare, men i de fall, då detta icke är händelsen, d. v. s. just de fall, då behof af tryggad besittningsrätt för desse skulle föreligga, kan det med säkerhet förutses, att tvånget att respektera förut skedda lägenhetsupplåtelser skall högst väsentligt nedtrycka priset å egendomarne och icke sällan rent af omöjliggöra försäljningen."

Genom att fastslå och tillämpa den princip, som ligger till grund för reservanternas förslag, skulle man således komma att förminska värdet af statens egendomar, och derom kan jag för min del icke vara med. Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att kommunalfullmäktige i Eslöfs köping särskildt bestämdt förklarar, att anledningen till köpet är, att med afseende på dessa tomter "nuvarande innehafvare måtte beredas tillfälle att förvärfva full eganderätt dertill, så vidt detta kunde ske utan hinder för genomförandet af den utaf Kongl. Maj:t fastställda plan för köpingen." Nu har talats om, att det vore rent af en pligt för Riksdagen att skydda dessa små lägenhetsinnehafvare. Jag känner icke deras vilkor i öfrigt, men det har i dag och äfven förut inom riksdagen uppgifvits för mig, att bland dessa finnas personer, som alldeles icke höra till "de små", utan snarare till "de öfre tiotusende" i samhället.

För min del anhåller jag därför om bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Gunnar Eriksson* och *Larsson* från Upsala.

Herr Persson i Mörarp: Som herrarne torde finna, var det egentliga skälet till att Eslöfs köping behöfde tillösa sig denna jord det, att jorden till stor del var bebyggd, och just af denna anledning har köpingen behöft der verkställa åtskilliga gaturegleringar, reglera åtskilliga förhållanden med afseende på helsovård, vattenledningar, kloak-

ledningar o. d. Hade icke denna omständighet, att ifrågavarande jord varit bebyggd af lägenhetsinnehafvare, funnits för handen, så hade icke något skäl eller åtminstone ej så viktiga skäl förefunnits för kommunalfullmäktige att göra hemställan om inlösen af jorden. Nu är ju uppenbart, att derigenom att köpingen får rättighet att tillösa sig denna jord, lägenhetsinnehafvarne komma i en vida sämre ställning, under förutsättning nemligen att de icke få tillösa sig jorden för samma pris, som köpingen betalat för den, att de — säger jag — under denna förutsättning komma i en vida sämre ställning än om jorden icke afsöndrats från bostället, ty då hade de haft åtminstone någorlunda tryggad besittningsrätt under sin och sina hustrurs lifstid mot den afgäld, som efter vederbörandes bedömande hade blifvit fastställd.

Nu säger man visserligen, att kommunalfullmäktige i Eslöfs köping hafva förklarat, att det icke är deras mening att af de ifrågavarande lägenhetsinnehafvarne fordra högre betalning än köpingen sjelf fått erlægga. Ja, detta är sant, men de hafva dock icke afgifvit någon bestämd förbindelse derom. Herrarne veta, att ifrågavarande institution, kommunalfullmäktige i en landtkommun, i likhet med andra kommunala institutioner, ganska mycket vexlar i afseende på personerna; och det är därför ingalunda säkert, att hvad en sådan institution den ena gången uttalat äfven blir dess beslut den andra gången. Hvad sjelfva denna institution i öfrigt beträffar, ber jag i förbigående få nämna, att den icke står i så särdeles hög kurs på landet. Man har på många ställen, der den införts, gjort aktingsvärda bemödanden att få den afskaffad. Men med de bestämmelser, som finnas i kommunallagen angående förändring i detta hänseende, är något sådant nästan icke möjligt.

Det har från statsrådsbanken uttalats, att dessa lägenhetsinnehafvare antagligen vore satta i tillfälle att bevaka sin rätt gent emot köpingens intressen. Jag för min del tror det knappast. Vi böra besinna, att dessa lägenhetsinnehafvare i allmänhet höra till det s. k. småfolket inom köpingen. Visserligen är det sant, att några af dem befinna sig i en god ekonomisk ställning. Men säkert är, att den öfvervägande delen utgöres af dels arbetare, dels mindre handverkare, hvilkas röster icke vid ett kommunalfullmäktigsval hafva någon synnerlig betydhet.

Det är nu visserligen sant, att man icke bör hysa misstro till hvad kommunalfullmäktige i nu ifrågavarande hänseende uttalat, men det synes mig, som om man verkligen bort infordra en bestämd förklaring ifrån dem, att de äro villiga att afstå jorden åt lägenhetsinnehafvarne för samma pris, för hvilket köpingen sjelf köpt densamma. Det är naturligt, att det icke kan vara absolut samma siffror — och det är ingalunda reservanternas mening — utan till köpeskillingen skulle naturligtvis läggas de af köpingen hafda kostnader, såsom för lagfart, gaturegleringar o. d. Men jag tror för min del, att Riksdagen — och särskildt denna kammare, som alltid visat sig vara mån om att bevara de små lägenhetsinnehafvarnes intressen — bör göra ett uttalande på sätt reservanterna föreslagit.

Det har yttrats, att det vore tvifvelaktigt, huru vida man skulle kunna stipulera ett sådant vilkor som det af reservanterna föreslagna,

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf nr:is 13, 15 och 17.
(Forts.)

Angående
försäljning till
Eslöfs köping
af en del af
militiebostäl-
let Eslöf n:is
13, 15 och 17.
(Forts.)

med hänsyn till stadgandena om köp i jordabalken. Det har sagts, bland annat från statsrådsbänken, att jurister uttalat vissa betänkligheter i detta hänseende. Jag tror dock, att meningarna om saken bland juristerna äro minst sagt mycket delade. Jag har hört framstående jurister inom Riksdagen förklara, att de för sin del icke kunna finna, att något dylikt hinder bör omöjliggöra köpet. Jag kan därför icke föreställa mig, att ett beslut om ett dylikt vilkor skulle medföra, att frågan skulle falla. Jag kan åtminstone icke finna, att tillräckliga skäl blifvit anförda, hvarför frågan skulle falla, om vi nu beslöte stipulerandet af det utaf reservanternas föreslagna vilkoret. Jag anhåller därför, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag med det af reservanternas föreslagna tillägget.

Herr *Månsson* instämde häruti.

Herr *Lilienberg*: Jag skall icke yttra mig om lämpligheten eller olämpligheten af det vilkor, reservanternas föreslagit. Men då här blifvit satt i fråga huru vida ett sådant vilkor skulle kunna med laga verkan stipuleras, anhåller jag att derom få yttra några ord.

Då man sagt, att ett sådant vilkor icke skulle kunna göras med laga verkan och följaktligen lagfart å köpet icke skulle kunna vara tillåten, har man naturligtvis syftat på stadgandet i 1810 års förordning, der det heter: "Ej må säljare i köpe- eller skiftes-afhandling om jord och fastighet hädanefter förbehålla sig eller andre att, emot någon i samma afhandling bestämd penningesumma, eller andra vilkor, få framdeles vinna egendomen åter. Sker det, vare utan verkan, och lagfart å sådant köp eller skifte icke tillåten". För min del anser jag emellertid, att det nu upplästa stadgandet icke är tillämpligt på det fall, som nu föreligger. Ett sådant stadgande som detta är en undantagslag ifrån de i allmänhet gällande bestämmelserna, och enligt vanlig praxis får icke en sådan undantagslag egnas någon utsträckt tolkning. Jag har i min hand lagutskottets betänkande vid 1809 års riksdag, som ligger till grund för den följande år utfärdade förordningen. Af innehållet i detta betänkande, som är för vidlyftigt att här relatera, synes mig framgå, att man icke, när man ämnade lagstifta i ämnet, tänkte sig ett sådant fall som det föreliggande, eller att det skulle stipuleras såsom vilkor, att *vissa delar* af en fastighet skulle upplåtas åt viss person, utan man syftade på *hela* fastigheten. I själfva verket synes det mig, som om stipulerandet af ett sådant vilkor som det af reservanternas föreslagna vore närmast jemförligt med det ofta förekommande fallet, att en säljare vid afyttrandet af fastighet undantager vissa delar af densamma.

Det var endast denna min uppfattning angående frågans juridiska sida jag ville för kammaren uttala.

Herr *Lyttkens*: Det är verkligen med stor förvåning jag hört den nästföregående ärade talarens tydning af en lagparagraf, och ehuru jag på det högsta respekterar hans juridiska omdöme, djerfves jag

dock att i denna fråga hafva en annan åsigt. Han säger, att den af honom citerade lagparagrafen skulle gälla endast för det fall, att man förbehåller, att *hela* egendomen skall efter viss tid kunna få på ett eller annat villkor köpas till baka, men icke, då det är fråga om en viss del deraf. Men jag vill fråga: om hela egendomen innehafves af dessa lägenhetsinnehafvare och hvar och en af dem skulle för sin del ega rätt att få, sedan köpet är verkställt och egendomen såld, köpa den till baka — hvart skulle det bära hän? Jag för min del kan icke förstå mig på en dylik lagtolkning. Jag har ock läst igenom lagutskottets motivering vid stiftandet af ifrågavarande lag. Der framhålles, huru som vid köp det förbehållet gjordes, att viss person skulle få köpa igen egendomen efter en viss tid; och när så egendomen gått i handelen en tid, uppträdde den der personen med det tysta förbehållet och förklarade: "Jag eger rättighet att köpa igen egendomen", hvarigenom mycken oreda och förvirring uppstod i eganderättsförhållandena.

Nu säger man, att detta stadgaude icke är tillämpligt i detta fall. Jo, här gäller just att staten skulle sälja en del af egendomen med förbehåll att de personer, som arrenderat jorden af indelningshafvaren, finge köpa jorden åter, när de så funne för godt. Det är just dessa köp, som ifrågavarande lag åsyftar.

Här har sagts, att jag icke ville tillgodose dessa personers rätt. Jag vill då nämna, att deras rätt består deri, att den sista indelningshafvaren, som egde att endast för sin tjänstetid besitta bostället, tvärt emot lag och rätt upplåtit åt dem att bygga der. Deras rätt kan sålunda icke gälla längre än boställsinnehafvaren innehade egendomen. Men jag vill å andra sidan gerna medgifva, att det finnes billighets-skäl, som tala för att dessa personer få stanna der. De hade säkerligen icke reda på hvari deras rätt bestod, nemligen att sitta der så länge fanjunkaren innehade tjänsten. Dessa billighetsskäl hafva kommunalfullmäktige i Eslöf också tillgodosett derigenom, att de förklarar sig villiga att, sedan gatureglering skett, låta lägenhetsinnehafvarne mot inköpspris och skälig godtgörelse återköpa de bebyggda tomterna. Jag tror icke vi hafva rätt betvifla, att icke dessa kommunalfullmäktige äro så pass hederliga karlar, att de stå vid sitt ord, i synnerhet sedan deras uttalanden vunnit sådan uppmärksamhet, som nu varit fallet inom denna kammare.

Jag anser icke det bör komma i fråga att utarrendera bostället, då denna mark är af stor betydelse för Eslöfs kommun. Jag vill därför icke heller lägga något hinder i vägen för kommunen att få köpa den, fullt öfvertygad som jag är, att kommunalfullmäktige skola hålla sitt ord och låta lägenhetsinnehafvarne köpa de bebyggda tomterna. Då har också all billighet blifvit tillgodosedd; någon juridisk rätt hafva de som sagdt icke.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag oförändradt.

Med herr Lyttkens förenade sig herr Nilsson i Vrångebol.

Herr Sven Nilsson: Om den siste talaren förvånades öfver hvad en jurist nyss här uttalade i denna sak, kan jag å min sida icke annat

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf n:is 13, 15 och 17.
(Forts.)

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf nr:s 13, 15, och 17.
(Forts.)

än förvånas öfver hans yttrande i frågan. Han sade, att lagen är fullkomligt tydlig derutinnan, att man icke får sälja en egendom på det vilkor, att hela egendomen om en viss tid får återförvärfvas af säljaren. Men här är alls icke fråga om något dylikt. Denna egendom skall icke återförvärfvas af staten om reservationen antages, utan vid försäljningen skall bestämmas såsom vilkor, att den eller den torparen skall få köpa en del af egendomen mot ett visst pris och således en förmån för dem i köpet förbehållas. Med ett sådant vilkor i köpet anser jag för min del alldeles oförtydligt, att man skall få lagfart. Inom statsutskottet diskuterade vi också denna sak, och jag sökte hålla fast vid att ett dylikt tillvägagående ej vore olagligt, om staten sålde egendomen med det vilkor eller förbehåll, som reservanterna föreslagit. Skulle det emellertid finnas någon tvekan om det rigtige uti detta tillvägagående, så skulle naturligtvis genom en sammanjemkning inom utskottet af kamrarnes skiljaktiga beslut alla dessa betänkligheter komma att försvinna.

Den siste talaren medgaf nu, hvilket förut förnekats, att billighets-skäl finnas för att dessa torpare skulle få köpa sina tomter. Då kan jag icke finna någon anledning, hvarför han motsätter sig att faktiskt stipulera detta såsom vilkor från Riksdagens sida. Det må nu vara sant, att köpingen genom en offentlig handling uttalat sig härför, men det är dock icke, såsom jag vidare erinrat, säkert, att samma kommunalfullmäktige regera, då köpet skall afslutas, som när denna handling afgafs. Vi se ofta huru kommuner ändrat sina föregående beslut, och detta kan må hända äfven komma att ske i detta fall, då det gäller ett synnerligt stort intresse för kommunen.

Jag kan icke heller förstå, hvarför man från regeringens sida är emot att öfverlemnna till regeringen att tillse, det köpingen icke på något sätt skörtar upp dessa små lägenhetsinnehafvare. Det är ju endast detta reservanterna åsyftat. Beslutar kammaren nu att fastslå detta vilkor, så är jag öfvertygad om, att alla statsutskottets ledamöter från båda kamrarne skola vara med derom och således sammanjemka de olika meningarna.

Jag vidhåller alltså mitt förra yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Af dem, som yrkat bifall till utskottets förslag oförändradt, har särskildt framhållits, att man icke hade någon synnerlig anledning att skydda dessa lägenhetsinnehafvares rätt, då de icke erhållit medgifvande af staten, utan endast af indelningshafvaren att der uppföra sina hus, samt att man genom att bifalla reservationen skulle lemna ett dylikt medgifvande och sålunda betydligt förringa värdet af statens egendom. Jag vill nu icke yttra mig om huru vida statens egendom i andra fall kunnat minskas i värde eller icke, men i detta hänseende vill jag säga, att statens rätt icke förringas utan tvärt om förstoras, ty enligt handlingarne är den jord, hvarå ifrågavarande hus äro uppförda, delvis $8\frac{1}{2}$ och delvis 4 gånger mera värd än de obebyggda tomterna. Man kan därför alls icke säga, att statens egendom förringats derigenom, att hus finnas derå. De borde väl då också hafva rätt att köpa den jord, som de genom att uppföra byggnader derå höjt i värde.

Beträffande den juridiska sidan af saken kan jag visserligen icke yttra mig med sakkunskap; jag vill endast nämna, att reservanterna aldrig uttalat, att staten skulle återvinna egendomen, utan endast att säljaren skulle tillse, att lägenhetsinnehafvarne finge köpa den jord, hvarpå deras hus uppförts. Staten såsom säljare skulle laga, att dessa personer sedermera få köpa tomterna af Eslöfs köping för rimligt pris. Jag vet icke, huru vida detta möjligen kan stöta på några juridiska svårigheter, men nog håller jag före, att saken kan arrangeras på detta sätt.

Angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället Eslöf n:is 13, 15 och 17.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan oförändrad, och *dels* på bifall till densamma med det tillägg, som föreslagits af herr Sven Nilsson m. fl. i deras vid utlåtandet fogade reservation. Herr talmannen fann den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Herr Truedsson begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick statsutskottets hemställan i utlåtandet n:o 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan med det tillägg, som föreslagits af herr S. Nilsson m. fl. i deras vid utlåtandet fogade reservation.

Röstsedlarne uppräknades i vanlig ordning och visade 137 ja mot 69 nej; och hade alltså kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad.

§ 10.

Föredrogos hvar för sig och biföllos statsutskottets utlåtanden: n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Torp Södre i Elfsborgs län, och

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till staden Mariefred af viss Gripsholms kungsladugård tillhörig mark.

§ 11.

Herr talmannen uppstod och herr vice talmannen öfvertog ledningen af kammarens förhandlingar.

§ 12.

Företogs till handläggning statsutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af väckta förslag dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar och dels om nedsättning af räntan å de till dylika jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af statsmedel.

Punkten I

Bifölles.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts den vidare föredragningen af föreliggande utlåtande till kl. 7 e. m., till hvilken tid kammarens ledamöter medelst utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,2 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.